

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI.No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮਈ 2019

ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਪੱਚੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਮਈ, 2019
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਛਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
- ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	6
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਯੋਗੀਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	9
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਭਾਈ ਜਮਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ	18
	ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ	
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ ॥.....	29
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 11	34
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
7.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ	37
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	39
9.	ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੇ	41
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
10.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	45
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
11.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	50
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
12.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	53
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
13.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ,	55
	ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ,	
	ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ,	
	ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਉਪਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਪੁਲ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰ ਉਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਹੈ। ਅਕਾਰੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਨਾਪਿਆ ਤੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਅਤੁਲ ਅਤੁਲ ਅਤੁਲ ਨਹ ਤੁਲੀਐ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਕਿਰਪਾਏ॥

ਅੰਗ- ੮੨੦

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ -

ਆਦਿ ਨ ਅੰਤੁ ਬਿਅੰਤੁ ਹੈ

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨ ਆਪੁ ਗਣਾਇਆ॥ ਵਾਰ ੧੮/੭

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਅਕਾਰ ਉਸੇ ਦੇ ਹਨ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਦੁਯੀ ਕਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥

ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥

ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੩

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ-

ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਉਪਜੈ ਨਹੀ ਆਸਾ ॥

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੬੭

ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ। ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪਰਚਿਆ ਮਨ ਅਣਦਿਸਦੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ? ਇਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੁਰ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੭

ਜਤੁ ਤਤੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੪

ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾਵੇ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੯੭

ਸ਼ਰਧਾ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਭਵੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਲਈ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੨

ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਅਗਮ ਠਾਕੁਰ ਕਾ

ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਸਰਧਾ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਈਆ ॥

ਗੁਰ ਦੇਖੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਪੂਰੀ

ਜਿਉ ਚਾਤ੍ਰਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੁੰਦ ਮੁਖਿ ਪਈਆ ॥

ਅੰਗ- ੮੩੬

ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ, ਆਸ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਛੁ ਪੁਨੀ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਦ ਸੰਗਿ ਹਜੂਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੯

ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹਨ।

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਸਰਧਾ ਆਪਿ ਹਰਿ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੪

ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਆ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਭੈ-ਗਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਉ ਤੋਂ ਭੈ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦਗੀ ਭਗਤੀ ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਗਤੀ ਵਿਚੋਂ ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 36 'ਤੇ)

ਜੇਠਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਹਰਿ ਜੇਠਿ ਜੁੜੰਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ॥
 ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ॥
 ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ॥
 ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥
 ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ॥
 ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ॥
 ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ॥
 ਹਰਿ ਜੇਠੁ ਰੰਗੀਲਾ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਥੰਨਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦਾ ਰਖਣਹਾਰਾ, ਪਾਲਣਹਾਰਾ, ਰਿਜ਼ਕਦਾਤਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਾਨ ਆਪਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖਾਣੀਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਨਿਵਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੁੜਨਾ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਰੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਸੱਤਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਖਿੱਚਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿਣਾ; ਇਸਨੂੰ ਜੁੜਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸੱਜਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੇ ਲੜ ਲਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਣ। ਉਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰੇ -

**ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੌ ਹੁਕਮੁ ਹੈ
ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ॥**

**ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ
ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ॥
ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ ਮਨਿ
ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ
ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 38-39**

ਧਰਮਰਾਇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ, ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ ਜੀਉ ਆਇਆਂ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਮ ਦੀ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ -

**ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ
ਨਾਨਕ ਕਾ ਧਨੁ ਸੋਈ॥
ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਰੈ ਓਨਾ ਕਉ
ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 1328**

ਐਸਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮਰਾਜ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ॥ ਅੰਗ - 271

ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੱਚੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਲੜ ਲਗੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਰੁਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਘੱਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ, ਠੱਗੀਆਂ-ਚੋਰੀਆਂ, ਧੋਖਿਆਂ-ਪਾਖੰਡਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਮਤੀ 'ਨਾਮ ਰਤਨ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨਾਮ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜਗਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਨਾਮ ਧਨ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਜੀਅਰੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਆਦਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਰੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - 283

ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ

ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ

ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ॥

ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ

ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ॥

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ

ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ॥

ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ

ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੂਤੈ

ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ॥

ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ

ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ॥

ਅੰਗ - 734

ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਸਤ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਧਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਪਾਪਾਂ ਬਾਝੋਂ

ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ -

ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ

ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ॥

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ

ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - 417

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ

ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ

ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ॥

ਅੰਗ - 734

ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਜੋ ਜੀਵ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਸੱਚਾ ਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਨਾਮ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਸਚੁ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂੰ ਧਣੀ

ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਵਣਜਾਰਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਸਭ ਭਾਂਡੇ ਤੁਧੈ ਸਾਜਿਆ

ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਹਰਿ ਥਾਰਾ॥

ਜੋ ਪਾਵਹਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਸਾ ਨਿਕਲੈ

ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰਾ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਬਖਸਿਆ

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰਾ॥ ਅੰਗ - 449-50

ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਸੰਤਹੁ

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਦਿ ਚਲਾਈ॥

ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥

ਅੰਗ - 734

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ

ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ॥

ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ॥

ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ॥

ਅੰਗ - 134

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ

ਨਾਮ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਧਨ ਨੂੰ ਜਮ-ਜਗਾਤੀ ਕਿਸੇ ਪੱਜ ਨਾਲ ਵੀ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਧਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਧ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਧਨ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੀਅਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ, ਕੋਈ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ -

**ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ
ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ॥ ਅੰਗ - 795**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸੋਮੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ॥
ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ॥ ਅੰਗ - 917**

ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਅਨੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਲਗ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ, ਇਕ ਰਸ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ -

**ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ॥
ਅੰਗ - 134**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਤਾ ਮਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦੇ, ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਭੋਲਾ ਦਾਤਾ, ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ॥
ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 2**

ਪਰ ਜੀਵ ਦਾ ਐਸਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦੇਹ-ਦੇਹ, ਹੋਰ ਦੇਹ, ਹੋਰ ਦੇਹ, ਹੋਰ ਦੇਹ; ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦੀ। ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਚਿਤ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਛਿਨ ਭੁਲਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬੀ ਜੀਵ, ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ
ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ॥ ਅੰਗ - 2**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਓਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐਸੇ ਵਡਭਾਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨਾ ਕੋਉ॥
ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ॥ ਅੰਗ - 252**

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਸ ਹੋਏ ਦਾਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੁੰਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ
ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥ ਅੰਗ - 205**

**ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥**

ਅੰਗ - 124

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ
ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ
ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ॥**

ਅੰਗ - 649

**ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰੁ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੈ
ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥ ਅੰਗ - 204**
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 36 'ਤੇ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਯੋਗੀਰਾਜ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥਾ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।
ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥
ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੋ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਬੜਾ ਕੁਛ ਸੁਣਿਐ, ਬੜਾ ਕੁਛ ਗਾਇਐ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਈ, ਇੱਕੋ

ਗੱਲ। ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਝੱਖਣਾ ਝਾਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ॥
ਅੰਗ- ੪੬੭

ਜੇ ਤੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਸਭ ਕੁਛ ਬੁੱਝ ਲਿਆ। ਜੇ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝੀ, ਚਾਹੇ ਗੁੰਝਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਰ ਲਾ ਦੇ। ਚਾਹੇ ਗੱਡੇ ਭਰ ਲੈ। ਫਾਤੀਆਂ ਲਾ ਲੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਰ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਕਿਸਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੇਵ-ਡੇਵ ਸੌ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀਆਂ ਗੰਜੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾ ਲੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀਆਂ। ਪਰ ਬਣਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ। ਕਈ-ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗ ਦਾ ਫਲ ਸਤਿਸੰਗ ਨੇ ਦੇਣੈ। ਅਵੱਸ਼ ਦੇਣੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ- ੫੪੬

ਪਰ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਹਉਮੈ ਦਾ ਝੱਖਣਾ ਝਾਖ ਹੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥
ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥
ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ॥
ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਸੋ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਐਸਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਜਿਹੜੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਸੀ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ।

ਇਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਓ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ

(state of mind) ਹਰੇਕ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਵੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕੁੱਲ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਐ, ਠੀਕ ਹੈ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਸ ਨੇ ਕਰੀ ਹੈ, ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਐ, ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਐ, ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਵੀ ਕਰਿਐ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਵੀ ਪਾਇਐ, ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵੀ ਲੱਭਿਐ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਈ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੁਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਾੜੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਚਦੇ ਨੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਦੇ ਨੇ। ਬੁੱਧਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਬੁੱਧੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੱਦ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ, ਮਾਇਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਮਹਿਤੱਤ ਤੋਂ ਹੋਇਐ, ਜਿਹਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਤੱਤ ਤੀਸਰੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆਇਐ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਐ, ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਿਐ। ਹਿਰਨ ਗਰਭ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਿਐ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਹੀ ਜਾਣਦੇ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਖਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ -

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦

ਜਿਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਆ ਜਾਣ, ਇਕ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਲਈਏ ਜਿਹਦੇ ਵੱਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ 1430 ਪੰਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਇਸ਼ਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੱਟ ਗਏ। ਜੇ ਉਹ ਇਕੋ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਈ ਤਾਂ ਫੇਰ

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਝੱਖਣਾ ਝਾਖ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਤੇਰੇ ਓ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ,
ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ।

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥
ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥
ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ ॥
ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਕ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਹੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਹੋਰ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ -

ਪੜਣਾ ਗੁੜਣਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ॥ਅੰਗ - ੬੫੦
ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ -

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮੁ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ
ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੧

ਜੇ ਤਾਂ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਮਿਲ ਗਈ, ਤਾਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਬਿਬੇਕ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬੁੱਧੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਪੁਟਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੱਠ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਯੋਗੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਵਾਸ ਹੇਠਾਂ ਲਹਿ ਗਏ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚੋਂ। ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਯੁੱਗ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੀ, ਕਲਜੁਗ ਹੈ।

ਕਿਸ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ। ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ।

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪੰਨ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ-ਪੰਨ ਹੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਕ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਐਨੀ ਦੇਰ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਦੱਸੀ ਮਾਲਕਾ, ਇਸ ਜਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਏ। ਤੇਤਾ ਯੁੱਗ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਜੋ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਰਾਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖੁਣ ਕੇ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਉੱਚਾ ਥਾਂ ਸੀ ਇਹ, ਇਥੇ ਆਸ਼ਰਮ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣੀ। ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਨਮ ਧਾਰਨੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਮ ਹੋਏਗਾ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਣਗੇ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਐਨੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੰਸਕਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਭਉਂਦਾ ਫਿਰਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਇਥੇ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਲੈਣਗੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬਾਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਬੋਲੀ ਨਵੀਂ ਚਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਦੀ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬੋਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਬੋਲਣ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ। ਇਕ ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਬੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ। ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਤੇ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਯੋਗੀ ਜਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਸ ਟੈਲੀਪੈਥੀ

ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਕੋਈ ਅਸਚਰਜ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਉਸ ਯੋਗੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਦੀ ਛਾਂ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਮੇਘ ਦੀ ਛਾਂ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਸੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ। ਫੇਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੱਚਾ ਕਿਉਂ ਭਾਸ ਰਿਹੈ? ਝੂਠੀ ਚੀਜ਼ ਸੱਚੀ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੇ। ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕ ਏਕ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੮੪੬

ਜੇ ਇਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਨਾਨਾਤਵ ਦੇ ਵਿਚ, ਬਹੁਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਦਿਸਦੈ। ਜੇ ਇਕੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਰੂਪ ਵੀ ਇਕ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਐਨੇ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਏ? ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੈ, ਕਿਸੇ 'ਚ ਸੁਖ ਹੈ। ਕਿਸੇ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਸੇ 'ਚ ਗਮੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਜੇ ਆਤਮਾ ਇਕ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਚੌਥਾ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੀਵ ਜੰਗਮ ਸਭ ਚਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੁਟਸਥ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਚੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਜੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਫੇਰ ਚਲਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿਰਲੇਪ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ ਫੇਰ ਨਿਰਲੇਪ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਆਤਮਾ? ਛੇਵਾਂ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਖਿਆ ਜਾਵੇ?

ਛੇ ਸਵਾਲ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੀਤੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਕਹਿ ਹੈ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਗੰਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਟਰ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕਾਲ ਮੰਡਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬੁੱਧੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਕਾਲ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ

ਦੇਖ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਨ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਜੁਬਾਨ ਸੁਆਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨੱਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲੈ ਸਕਦੈ, ਸਪਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਗੰਮ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ-

ਅਲਖ ਅਪਰ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲੁ ਨ ਕਰਮਾ ॥
ਅੰਗ- ੫੯੭

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ -
ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ ਨ ਭਰਮਾ ॥
ਸਾਚੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥
ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੂਪ ਵਰਨੁ ਨਹੀ ਰੇਖਿਆ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਨਾ ਤਿਸੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਮੁ ਨ ਨਾਰੀ ॥
ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਅਪਰ ਪਰੰਪਰੁ ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੭

ਸੋ ਉਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜੋਤ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਸਤਾ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੁਕਾਇਆ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਮੁਕਤੇ ਗੁਰਮਤੀ ਨਿਰਭੈ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥ ੩ ॥
ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਕਾਲੁ ਸਿਰਿ ਜੰਤਾ ਵਸਗਤਿ ਜੁਗਤਿ ਸਬਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਵਹਿ ਛੂਟਹਿ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈ ॥
ਸੂਚੈ ਭਾਭੈ ਸਾਰੁ ਸਮਾਵੈ ਵਿਰਲੇ ਸੁਚਾਚਾਰੀ ॥
ਤੰਤੈ ਕਉ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੭

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਯੋਗੀਰਾਜ! ਉਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਹ ਅਕਹਿ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਜਾਣਦੈ। ਹੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਮਨ ਦਾ। ਕੰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਮਨ ਦਾ, ਅੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਮਨ ਦਾ। ਅੰਤਸਕਰਣ ਜੋ ਸਮੁੱਚਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਮਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਥੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧ ਤੇ ਚਿੱਤ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀਆਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਇਵੇਂ ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨਰਬਚਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ, ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ; ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾਸਕਾ ਨਾਲ ਸੁੰਘਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦੈ।

ਬਾਕੀ ਜੋ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸਵਾਲ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਝੂਠਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਕਿਉਂ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦੈ। ਸੁਪਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਜਾਣੇ।

ਇਕ ਬੰਦਾ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਣੀ ਲੈਣੈ ਮੈਂ। ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਪੈਸਾ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਹੁਣ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਉਹ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਧਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਦੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੈਸਾ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਗਰ ਕੁੱਤੇ ਪੈ ਗਏ। ਸ਼ੇਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਸੱਪ ਮਗਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਭੈ ਐਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੌੜਦੈ, ਦੌੜ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਗਿਰਦੈ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਝਾਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੈ, ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ। ਭੈ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਬਦੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੈ। ਵਿਛੋੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੈ। ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਗ ਪੈਂਦੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਤਾਂ ਧੱਕ-ਧੱਕ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੋਣੈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਜਿਹੜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਦੇਖੋ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਿ ਸੀ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ॥
ਅੰਗ- ੬੫੭

ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੱਤ ਮੰਜਲੀ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸੌਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਮੰਜਲ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਉਹਨੇ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜਲ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਉਥੇ ਵੀ ਤੀਸਰੀ, ਚੌਥੀ, ਪੰਜਵੀਂ, ਛੇਵੀਂ ਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਤੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰ ਤਿਆਰ ਬਰ

ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਚਾਨਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਆ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਭਰਨੀਆਂ ਨਾ ਪੈਣ। ਕਮਾਨ ਟੋਲੂਣੀ ਨਾ ਪਵੇ, ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਟੋਲੂਣਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਤਲਵਾਰ ਕੱਢਣੀ ਨਾ ਪਵੇ, ਨੇਜ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਨਾਲ ਦੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵਿਗੜ ਗਏ, ਜਰਨੈਲ ਵਿਗੜ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਗੜ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਵਿਰੋਧ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਇਹਦੀ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਰਾਜਾ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰ ਲਿਆ, ਵਸਤਰ ਇਹਦੇ ਉਤਾਰ ਦਿਤੇ, ਰਾਣੀਆਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਪਤੀਵਰਤਾ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਉਂਦੀਆਂ, ਉਹ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇਖਿਆ। ਨਿਰਦਈ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਸਤਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਭ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰਨ, ਕੋਈ ਆਦਰ ਨਾ ਇਹਦਾ ਕਰੇ। ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਦੇ ਲੈ ਜਾਓ ਇਹਨੂੰ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਜਾਂਦੈ, ਧੁੱਪ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਪੈਰ ਜਲਦੇ ਨੇ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਲਾ ਦਿਓ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਖਾਂਦਾ, ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਖਾਂਦਾ, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਸੂਈ ਹੋਈ ਗਿਦੜੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਚੱਕ ਮਾਰਿਆ, ਲੱਤ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮਾਸ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਕਾਫਲਾ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਹਲਕ ਜਾਏਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਗਿੱਦੜੀ ਨੇ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ। ਮੇਰੀ ਆਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਓ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਉਹਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਘਵੱਈਆਂ, ਘਾਉ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਹ ਜਾਂਦੈ, ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਾਉ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇ, ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਹਲਕ ਨਾ ਜਾਵਾਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਸੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ।

ਉਹ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮੰਗਦੈ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੀ, ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜੋ ਰਾਜ ਹੈ, ਪਰਾਲਬਧ ਛੀਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਕੀ ਤੇਰਾ ਇਲਾਜ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆਈ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਫੱਟ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਹ ਸਵਸਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਵਸਥ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਘਵੱਈਏ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦੈ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਦੇਖ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਸੀਗਾ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਐਡਾ ਬੇਦਰਦ, ਉਸ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਥੱਪੜ ਮਾਰੇ। ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਦਮ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਬੜਾ ਹੀ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਐ। ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਐਨਾ ਨੀਚੇ ਜਾ ਚੁਕਿਐ ਇਹਦਾ ਸਵੈ-ਮਾਨ ਕਿ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾਈਟ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰ ਸਾਰੇ ਪਏ ਨੇ, ਉੱਠ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਖੇ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗਾਰਡ ਨੇ ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਲਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਨਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆ ਸਕਦੈ, ਨਾ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ, ਰਾਜ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਉਹ ਵੀ ਸੱਚਾ ਲਗ ਰਿਹੈ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਰਪਤਿ ਏਕ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ

ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ॥

ਅਫਤ ਰਾਜ ਬਿਫੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ

ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੮

ਲੇਕਿਨ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਤੂੰ ਆਪ ਦਸ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰਾਜ ਖੁਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਸਤਿ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਦੇ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਸਤਿ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਟਾਈਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਿ, ਜਦੋਂ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਨਾ ਸੁਪਨਾ ਰਾਤ ਦਾ, ਨਾ

ਦਿਨ ਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਅਸਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਗਿਆਨਤਾ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਪਨਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੈ, ਡਰ ਵੀ ਲਗਦੈ, ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਏ ਪਿਆਸਾ ਫਿਰਦੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਤਿ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਗਜੀਵਨ ਐਸਾ ਜੀ,
ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ-ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ।

ਜਗਿ ਜੀਵਨ ਐਸਾ ਸੁਪਨੇ ਜੈਸਾ
ਜੀਵਨੁ ਸੁਪਨ ਸਮਾਨੰ ॥

ਸਾਚੁ ਕਰਿ ਹਮ ਗਾਠਿ ਦੀਨੀ ਛੋਡਿ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੰ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੨

ਅਸਲੀ ਨਿਧਾਨ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣ ਕੇ ਗੱਠ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਾ। ਰਾਤ ਦਾ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ-

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੮੦੮
ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥

ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥

ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ ॥

ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥

ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੭

ਆਰਜਾ ਲੰਘ ਗਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਯੋਗੀਰਾਜ! ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ੋਰ ਪਿਆ। ਸੁਪਨਾ ਸਤਿ ਲਗਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਦੌੜਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੇਂਜਾ ਸੀ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੀਂ ਰਜਾਈ ਭਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ। ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਏ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹੈ। ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ। ਚੋਬਦਾਰ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਪੇਂਜੇ! ਇਸ ਵਾਰੀ ਕੁੰਭ ਲਗਣ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਰਜਾਈਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ, ਬਿਸਤਰੇ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਗਵੈਲੇ ਦੇਣੇ ਨੇ ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਗੱਡੇ ਨੇ ਰੂੰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ

ਤੂੰ ਪਿੰਜ ਕੇ ਦੇਣੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਾਰਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰੂੰਗਾ? ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ 'ਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਡਰਾਇਆ। ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ 50 ਗੱਡੇ ਪਿੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪਿੰਜ ਹੋਣੀ ਐਨੀ ਰੂੰ। ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਸੁਪਨੇ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਹਦੇ। ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੱਚ ਹੀ ਜਾਣਦੈ। ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਭਾਈ ਰਜਾਈ ਦੀ ਰੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਿੰਜ ਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਗੱਡੇ ਨਹੀਂ ਪਿੰਜ ਹੋਣੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਇਹ ਕੰਮ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ-ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਉਹ ਪੇਂਜਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸੀ ਵਿਚਾਰਾ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਹ ਗੱਡੇ ਪਿੰਜ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਂਜੇ! ਮੈਂ ਰਜਾਈ ਪਿੰਜਾਉਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਹ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੁੰਭ ਸੀਗਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹੁ-ਆਹੁ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਜਾਹ ਗੱਡੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਪਿੰਜ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੱਲ ਸੁਣ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਗੱਡੇ ਮੈਂ ਭਿਜਵਾਏ ਸੀ, ਤੇ ਰੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੱਡੇ ਤੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਗੱਡਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਅੱਗ ਜਾਲੀ। ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆੜਾ ਉਡਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਜਾ ਪਿਆ। ਸਾਰੀ ਰੂੰ ਸਮੇਤ ਗੱਡੇ ਦੇ ਜਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਦੂਜੇ ਨੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ, ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਸਾਰੀ ਰੂੰ ਜਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਹੋਰ ਰੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਲ ਗਈ ਉਹ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਲ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਉਸ ਨੇ, ਦਿਮਾਗ ਫਿੱਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਹ ਗੱਡੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਿੱਜਾਉਣਗੇ।

ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਸਤਿ ਜਾਣੀ ਬਾਤ। ਸਤਿ ਜਾਣ ਕੇ ਦਿਮਾਗ ਫਿਰ ਗਿਆ ਉਹਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸਤਿ ਲਗਦੇ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸਤਿ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ।

ਬਾਜੀਗਰ ਜਾਣਦੇ, ਜਾਦੂਗਰ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਮਿਥਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਹਰਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਇਹ ਜਗ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿ ਕਹਾ ਐਡਾਨੋ ॥

ਸੰਗਿ ਤਿਹਾਰੈ ਕਛੁ ਨ ਚਾਲੈ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਲਪਟਾਨੋ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੮੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਪਏ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ। ਅਸਲੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਜਗਤ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਝੂਠੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰੀ ਰੱਖੇ, ਜਦੋਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰੀ ਰੱਖੇ।

ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੀਜ ਤੋਂ ਦਰਖਤ, ਫੁੱਲ, ਫਲ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਬੀਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਬੀਜ ਕਿੱਥੇ ਸੀਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਟਿਆ, ਫੁੱਟ ਕੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਦਰਖਤ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਤੁਰਿਆ, ਅਖੀਰ ਦਰਖਤ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਲ ਲੱਗੇ, ਫਲ ਲੱਗੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਬੀਜ ਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਇਕ ਤੱਤ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜਿਨ ਰਚ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ,
ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ।*

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੯

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਆਪ ਪਸਾਰ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਖੇਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੩੭

ਆਪ ਹੀ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਫੇਰ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤੱਤ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਿਹਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਇਸ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਕਿਰਨ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਿਰਨ ਦੇ ਉਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਚੱਕਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਰਨ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਾ ਉਹਦੀ ਲਾਈਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦੀ ਜੋ ਕਿਰਨ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘੇਰਾ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਰਨ ਜਗਮਗਾ ਉਠੀ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਗਈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਜੋਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਇਸ ਨੇ। ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਗਈ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਮਹਿਤੱਤ ਜਿਸਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਅੱਡ ਚੀਜ਼ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁਰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੁਰਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਦੋਂ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼, ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼, ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼। ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਹਿਰਨ ਗਰਭ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਇਹ। ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਇਹ। ਤੀਸਰਾ ਜਿਹਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਹੋ ਗਈ, ਬੇਅੰਤ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਬੇਅੰਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਲਗ ਗਏ -

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਗੁ ਸਾਜਣ ਲਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੬

ਜਗ ਦੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਣ ਲਗ ਗਈ। ਨਕਸ਼ੇ ਬਣ ਗਏ। ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਈ। ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਚੌਥਾ ਪੜਦਾ। ਜੋਤ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਘਟ ਗਈ। ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ। ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਈ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਹਨੂੰ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਆ ਕੇ ਹੁਣ ਜੋਤ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤੇ ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਸੁਰਤ ਉਤਰਦੀ ਤੁਰ ਆਈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਲੂ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਚੇਤਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਮਾਇਆ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਇਕ ਜੀਵ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਖੇਲੂ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ
ਮਿਥਿਆ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ॥

ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਜਬ ਖੇਲੁ ਉਝਾਰੈ ਤਬ ਏਕੈ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥
ਅੰਗ- ੧੦੦੦

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਸੀਗਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਸੀ -

ਜਬ ਆਕਰਖ ਕਰਤ ਹੁੰ ਕਬਹੂੰ
ਤੁਮ ਮਹਿ ਮਿਲਤ ਦੇਹ ਧਰ ਸਭਹੂੰ॥ (ਪਾ. ੧੦)

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਦੇਖ ਨਾਨਕਵ ਇਸ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਬਿਆਪੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੀ, ਇਕ ਘੜਾ ਹੈ, ਘੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪੇਸ (ਖਲਾਅ) ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਘਟਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਮਠ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੱਦਲ ਹੋਏ ਹੋਣ ਉਹਦੇ ਥੱਲੇ ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮੇਘਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਕਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਂਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਬਿਆਪੀ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਹੈ ਉਸਦਾ। ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ -

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੫

ਅਨੇਕਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਭਾਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਲੇਕਿਨ ਹੈ ਇਕੋ ਵਿਆਪਕ। ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ, ਹਉਮੈ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜੀਵ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਆਤਮਾ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ -

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ- ੮੪੬

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਛੋਟੀ ਸੁਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਤੱਤ ਨੇ। ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦੈ, ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਨਾਮ 'ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ' ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਕਿੰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ ਭੁੱਲ ਨਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈਂ,
ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ।
ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ॥
ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਚੇਤਨ ਧਾਰਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਦੀ-ਰਲਦੀ ਐਨੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਈ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ, 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ - ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ, ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੇਹ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰ ਲਈ, ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਨਾਲ ਕਰਮ ਕਰਦੈ, ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੇਰ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਗਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾ ਨੀਵੀਂ ਆ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਅਸਲਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੌਤ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਜਨਮ ਹੈ -

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ॥
ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੧

ਅਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਇਕ ਰਸ ਹੈ। ਘੜਾ ਫੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਕਾਸ਼ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਗਿਰ ਜਾਵੇ, ਮਠਾ ਅਕਾਸ਼, ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮਕਾਨ ਦੀ ਬਿਆਪੀ ਗਿਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਜੋ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਨਿਜਾ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਅਗਿਆਨੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ। ਆਹ ਦੇਹ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ

ਲਈ। ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੜਾ ਧਨ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ। ਹੰਗਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾ ਕੁਛ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਛੀ ਨੇ, ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰਮ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਖੋਗੇ, ਫਰਸ਼ ਵੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਛੱਤ ਵੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ, ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀਆਂ, ਇਕੋ ਜਿਹੜਾ ਹੈ endless ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਗਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਧਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦੇ। ਆਵਰਨ ਹੁੰਦੇ, ਸਰੂਪ ਦਾ ਅਛਾਦਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਸੋ ਅਗਿਆਨੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਪੈ ਗਿਆ? ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਮਟਕ ਚਾਨਣੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਾਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਹੈ ਉਹ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਡਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਸੱਪ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਸੱਪ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਰੱਸੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਯੋਗੀਰਾਜ! ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖੇਲੁ ਖੇਲੁਦਾ ਹੈ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਚੰਦ ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਪੀ ਪਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਲਗਦਾ ਕੀ ਹੈ ਚਾਂਦੀ ਪਈ ਹੈ। ਰੜਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ, ਲੋਅ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਲਗਦਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਦਰਿਆ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਲ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੈਦਨ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ ਅਨੂਪਗੜ੍ਹ ਤੋਂ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟਿੱਬੇ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਡਾ ਸਾਥੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, 10 ਮੀਲ 'ਤੇ ਮਿਲੁਗਾ ਪਾਣੀ। ਪਿੱਛੇ ਹੈਗਾ

ਚਾਰ ਮੀਲ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਝੂਠ ਹੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਔਹ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਦਰਖਤ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਣੀ 'ਚ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਨਾ ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਗੂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਨਿਗੂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰਾ ਭਰਮ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਲੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਔਹ ਦਰਖਤ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਉਹ 200 ਗਜ਼ 'ਤੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤੁਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਾਣੀ 200 ਗਜ਼ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਹ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਜਾ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਪਾਣੀ ਹੈ ਨਾ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨੀਂ ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਰਿਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਚੀਜ਼, ਅਸਲ ਉਹਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦਿਸੀ ਜਾਂਦੇ। ਇਹਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਅਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹਨੇਰਾ ਪੈਂਦੇ। ਕੰਧਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਰਪੰਚ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ, ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ।

ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਤੇ, ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਚਾਨਣਾ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਟਦਾ ਹਨੇਰਾ,

ਚੰਦ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ।

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਵੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥

ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥

ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

'ਚਲਦਾ.....'

ਭਾਈ ਜਮਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਛੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪੁਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪੁਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਮਹੀ ਪਿਤਾ ਤੁਮਹੀ ਫੁਨਿ ਮਾਤਾ,
ਤੁਮਹੀ ਮੀਤੁ ਹਿਤ ਭਰਾਤਾ ਜੀ।

ਰਸਨਾ ਜਪਤੀ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ॥
ਮਾਤ ਗਰਭ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ
ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਇਕ ਤੁਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੁਮਹਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮ ਹੀ ਫੁਨਿ ਮਾਤਾ
ਤੁਮਹਿ ਮੀਤੁ ਹਿਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥

ਤੁਮ ਪਰਵਾਰ ਤੁਮਹਿ ਆਧਾਰ
ਤੁਮਹਿ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨਦਾਤਾ ॥ ੧ ॥

ਤੁਮਹਿ ਖਜੀਨਾ ਤੁਮਹਿ ਜਰੀਨਾ
ਤੁਮ ਹੀ ਮਾਣਿਕ ਲਾਲਾ ॥

ਤੁਮਹਿ ਪਾਰਜਾਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਏ
ਤਉ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੧੫

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਗਲ ਫੰਧਾ ਜੀ,
ਕਾਲੁ ਬਿਕਾਲੁ ਸਦਾ ਸਿਰਿ ਤੇਰੈ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਲ ਦਾ ਫੰਧਾ ਕੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਕਾਲੁ ਬਿਕਾਲੁ ਸਦਾ ਸਿਰਿ ਤੇਰੈ.....॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਗਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਦਮੀ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਫਰ ਕੱਟ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 84 ਲੱਖ

ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ ਕਿ 84 ਲੱਖ ਜੂਨ ਭੋਗ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਜੂਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਕਦੇਵ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਆਏ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਟਾ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਛੋਟਾ ਹੈਂ। ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਤੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦਾ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਧਰ੍ਮ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਉਮਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਵਾਲ ਲਗਨ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਫੇਦ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮਰਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਮੰਨਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਫੇਰ ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇਆ ਨਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

ਇਕ ਕੋਈ ਸੇਠ ਸੀਗਾ, ਉਹਦੀ ਨੂੰਹ ਘਰ 'ਚ ਆਈ, ਉਹ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਉਹ ਨਾ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਬੀਬੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੀ, ਭਜਨ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੇਠ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਦਰ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਕਿ ਕੋਈ ਦਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਲਈ ਉਸਨੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕੋਲ ਲਿਆ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਕੋਲ ਲਈ। ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬਾਲੇ! ਅਬਹੂੰ ਸਵੇਰ?

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬੀਬੀ! ਡਰ ਕਾਲ ਕਾ।"

ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨੇ ਕਿ ਆਪ ਕੇ ਕੈਸੀ ਬੀਤਤੀ ਹੈ?

ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹਮਰੇ ਬਾਸੀ ਖਾਤ ਹੈ।

ਸੇਠ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੁਛ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਪਈਆਂ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਬਾਸੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚ। ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਕੋਲ ਬਦਨਾਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਮੈਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ?"

ਝਗੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ, ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਾ।

ਅਖੀਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡੀ ਲੜਕੀ ਆਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਛੋਟਿਆਂ-ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ। ਅਖੀਰ ਕੁਛ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਤਾ ਤਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਕਰੀ ਹੈ? ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਵੀ ਆਦਮੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਲੜਾਈ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਹਮਾਰੇ ਬਾਸੀ ਖਾਤ ਹੈ।

ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਆਪ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ ਓ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹ ਸੁਣ ਲਓ, ਸਮਝ ਲਓ। ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਆਇਆ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਤੇ ਏਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਆਟਾ ਵਗੈਰਾ ਪਾਉਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ, ਘਰ ਬਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਲਗਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਲੇ! ਅਬਹੂੰ ਸਵੇਰ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੱਚੇ! ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਸਵੇਰਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਖੇਲਣ ਦੀ ਉਮਰ

ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਆ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦੀ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਈ! ਡਰ ਕਾਲ ਕਾ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਾਲ ਦਾ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀਹਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਝਪਟ ਮਾਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਯਾਦ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੀਗਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਕਾਲ ਨੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰਨੈ,

ਚੋਗਾ ਚੁਗਦੇ ਦੇ।

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗੁਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਧਾ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਬਚਨ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ -

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੪

ਸੋ ਜਮਾਂ ਦੇ ਫੰਧੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਏਸ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਹ ਦਿਤਾ, ਜਦ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਲੇ! ਅਜਹੂੰ ਸਵੇਰ।

ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਾਈ ਡਰ ਕਾਲ ਕਾ।

ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਆਪ ਕੇ ਕੈਸੀ ਬੀਤਤੀ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਮਜ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਰਮਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਘੱਟ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਰਮਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੀ

ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਛ ਇਹ ਘਰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਿਛਲਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਬੀਜਦੇ ਇਹ। ਹੁਣ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿੰਦੀ। ਸੋ ਹੁਣ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਿਛਲਾ ਬੀਜਿਆ ਹੀ ਹੁਣ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਸੀ ਖਾਤ ਹੈ। ਕਿ ਬਾਸੀ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੋ ਹੋਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸੇਠ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਏਸ ਵੇਲੇ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਘਰ ਵਿਚੋਂ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਹਨੇ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਰਫਾ ਦਫਾ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਠ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਲੇ ਭਾਈ! ਠੀਕ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਔਹ ਜਿਹੜਾ ਕੋਠਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਦਾਣੇ ਕੱਢਣੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਕੋਠੇ 'ਚ ਕੀ ਸੀ? ਛੋਲੇ ਸੀ, ਪੁਰਾਣੇ ਸੀ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਲਚ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਬੇਚਾਂਗਾ। ਉਹ ਛੋਲੇ ਕੋੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਣੇ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਨਾ ਚੋਪੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਈ। ਰੁੱਖੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਫੜਾ ਦੇਣੀਆਂ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੰਗਣੀਆਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੋ ਸੀ, ਸਹੁਰਾ, ਉਸਨੂੰ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਅਨਚੋਪੜੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋੜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਲੋਹਾ-ਲਾਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ। ਆਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰੋਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ? ਖਾ ਕੇ ਦਿਖਾਓ, ਗਲ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਐਨੀ ਕੌੜੀ ਹੈ। ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੱਗ - ੧੩੪

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ

ਵੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਓਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਓਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਣਕ ਬੀਜੀ ਹੈ ਕਣਕ ਮਿਲੇਗੀ, ਜੇ ਕੰਡਿਆਈ ਬੀਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੰਡਿਆਈ ਆਏਗੀ। ਕੰਡਿਆਈ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਕਣਕ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਅਸੂਲ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲਦੈਂ ਤੂੰ ਦਾਖ ਬਿਜੋਰੀਆਂ,
ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ।

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੀਜੇਂਗਾ ਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਕੱਪੜਾ ਬੀਜੇਂਗਾ, ਕੱਪੜਾ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅਨਾਜ ਬੀਜੇਂਗਾ ਅਨਾਜ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਦਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਐਸੀ ਰਵਾਇਤ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਕਰਨ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨਾ ਰੋਜ਼ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਸੋਨਾ ਹੀ ਸੋਨਾ ਮਿਲੀ ਜਾਵੇ। ਸੋਨਾ ਹੁਣ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇੱਕ ਪੀਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੈ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਤੇ ਅੰਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਅੰਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ, ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਸੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਕਾਹਦੀ ਸੀ। ਤੇ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਕੋੜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਰੁੱਖਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਆਦਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਔਖਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਆਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕੋੜੇ ਛੋਲੇ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਨੇ ਖਾਣ ਨੂੰ। ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਸੇਠ ਦੇ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਠੱਗੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਨੂੰ ਵੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਓ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਤੁਰਿਆ

ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ, ਘਰੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਇਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਪਿਛਲਾ ਸਾਰਾ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ। ਜਿਵੇਂ ਆਹ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਟਨ ਦੱਬ ਦਿਓ ਇੱਕ ਸਾਰੀ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਰਹੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਹੈ ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ 'ਚ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਅਗਲਾ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਸੌ ਜਨਮ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਲਿਵ ਫੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਲਿਵ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਮਾਇਆ ਥੰਮੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋ ਘੜੀ 'ਚ ਜਿੰਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਗਧੇ ਦਾ ਜਨਮ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਇੱਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਗਧਾ ਸੀ, ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਤੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਲੱਦਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਕਮਰ ਵੀ ਵਿੰਗੀ ਹੋ ਗਈ, ਲਾਗਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਪੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੰਡਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੁੜੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੋਹੇ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਹੋਏ ਪੱਠੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਰੁਪਏ 'ਚ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਧੋਬੀ ਕੋਲ ਵੇਚ ਦਿਤਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਧੋਬੀ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਲਦਲ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਉਥੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ, ਪੈਖੜ ਲਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾੜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਕੋਈ ਘਾਹ ਦੀ ਤਿੜ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੀਭ 'ਤੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੰਡੇ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨੱਕ 'ਚ ਵੀ ਕੰਡੇ ਲੱਗਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ, ਨੱਕ

ਪੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਏਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਦਲਦਲ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਨਾ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਡੰਡੀ ਸੀ, ਗਾਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਘੁੰਮ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਗੱਡਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੱਢਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ। ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉਧੜ ਦਿਤੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਦੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਤੜਫ ਕੇ ਲੱਤ-ਪੈਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ, ਮੈਂ ਥੱਲੇ ਹੀ ਥੱਲੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗਾਰਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਐਨਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹ ਜਨਮ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੂੰ-ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣੇ ਦੀ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਹੀ ਜਨਮ ਹੈ ਜੇ ਲੰਘ ਗਿਆ -

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਗਲ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਥੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਥੇਰੇ ਖੱਟਦੇ ਨੇ, ਬਥੇਰੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਏਸ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਓ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕੋ ਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਤਜਰਬਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਦੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਏਸ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਉ ਛੁਟਹੁ ਦੁਖ ਭਾਰੀ, ਮਨ ਰੇ।

ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਚਾਰ ਦੁੱਖ ਗਿਣੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ-

ਦੁਖ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕ ਦੁਖ ਭੁਖ ॥
 ਇਕ ਦੁਖ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ ॥
 ਇਕ ਦੁਖ ਰੋਗ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥
 ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੯

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਾਂ, ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਪੰਜ ਦੁਖ ਮਨ ਦੇ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਮਿਤਾ ਹੈ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ, ਰਾਗ ਹੈ, ਦਵੈਸ਼ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਆਦਮੀ ਦਾ। ਉਮਰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੀਤ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਗਲੀ ਰੈਣਿ ਸੋਵਤ ਗਲਿ ਫਾਹੀ.....॥ ਅੰਗ- ੧੧੨੯

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿਤੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਹੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ -

ਦਿਨਸੁ ਜੰਜਾਲਿ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਦਿਨ ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ, ਗੱਪਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਗਵਾ ਲਿਆ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਭਾਈ।

ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਘੜੀ ਨਹੀ ਪੁਭੁ ਜਾਨਿਆ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਕਰੀ। ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਤੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੀ। ਤੂੰ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ? ਉਹ ਪੁਭੂ ਹੈ ਕੈਸਾ? -

ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਜਿਹਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਮਨ ਰੇ ਕਿਉ ਛੁਟਸਿ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਕਿਵੇਂ ਛੁਟੇਂਗਾ? ਦੱਸ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ? ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਘੁੰਮਦੇ-ਘੁੰਮਦੇ ਮਾਣਸ ਜਨਮ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਬੜੇ ਚੱਕਰ ਤੂੰ ਖਾਧੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਦੱਸ ਏਸ ਦੁੱਖ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੈਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ। ਇੱਕ ਜਨਮ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ 'ਚ। ਨਾ ਉਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਹ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹਵਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੱਖਿਆਂ ਤੇ ਪੱਖੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ। air condition ਘਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ ਤੂੰ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਓਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਉਸ ਦੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੂੰ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ 400 ਫੱਟ

ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਥੇ ਹੀ ਮਾਰੀ ਜਾਓ ਤਲਵਾਰ। ਜੈਸਾ ਸੌ ਡੰਗ ਬਿੱਛੂ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨਾ ਇਹਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਐਨਾ ਹੀ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥

ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਹੰਟਰ ਦੀ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟੇਂਗਾ -

ਕਿਆ ਲੇ ਆਵਸਿ ਕਿਆ ਲੇ ਜਾਵਸਿ

ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਗੁਣਕਾਰੀ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਜਾਵੇਂਗਾ? ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਵੇਂਗਾ-

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥

ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੌ ਖਰਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰੁਪਿਆ ਹੈ। ਸੌ ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ, ਜਾਂ ਸੌ ਖਰਬ ਪੌਂਡ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਜਦ ਇਥੋਂ ਜਾਊ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ। ਜੋੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਫੇਰ। ਆਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਲਟਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਇਹਦਾ ਕੰਵਲ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਉਂਝਉ ਕਵਲੁ ਮਨਮੁਖ ਮਤਿ ਹੋਛੀ ਮਨਿ ਅਧੈ ਸਿਰਿ ਧੰਧਾ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੯

ਮਤ ਇਹਦੀ ਹੋਛੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੇ ਉਤੇ ਧੰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ। ਇੱਥੇ ਧੰਦਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪ? ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਏ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਾਈ! 25 ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗਾ ਤੂੰ ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ? ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੇਰ ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚੀ ਜਾਓ,

ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜਾਓ। ਯਾਨੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਬੀਮਾਰੀ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਭੌਰਾ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਬਾਣੀ 'ਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹਟ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਰੋਗ ਹਟ ਸਕਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਕੀ ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜਮਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਗਲ 'ਚ ਸੰਗਲ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਇਹ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਧੰਦੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ -

ਕਾਲ ਬਿਕਾਲ ਸਦਾ ਸਿਰਿ ਤੇਰੈ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਗਲਿ ਫੰਧਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਫੰਧਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਡਗਰੀ ਚਾਲ ਨੇੜੁ ਫੁਨਿ ਅੰਧੁਲੇ
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਨਹੀ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਲੰਗੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਗਿਰਿਆ ਹੁਣ ਗਿਰਿਆ। ਡਗਰੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਗਿਰਿਆ, ਹੁਣ ਗਿਰਿਆ।

ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਬੱਚਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਛ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨਾ ਉਹਨੇ, ਜਦੋਂ ਗਿਰ ਜਾਣਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਇਹਨੂੰ ਡਗਰੀ ਚਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਨੇੜੁ ਫੁਨਿ ਅੰਧੁਲੇ' ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸੁਜਾਖਾ ਹੋਵੇ, ਮੂਹਰੇ ਕਾਲ ਦਿਸੇ। ਕਾਲ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਮਦੂਤ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ -

.....ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਨਹੀ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ -

ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਹੈ ਮਾਇਆ ਅੰਧੁਲਉ ਧੰਧੁ ਕਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਸਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਵੇਦ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਖੋਇਓ ਮੂਲੁ ਲਾਭੁ ਕਹ ਪਾਵਸਿ ਦੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣੇ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੂਲ ਹੀ ਖੋ ਲਿਆ। ਲਾਭ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ ਜਦ ਮੂਲ ਖੋ ਲਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਬਿਜਨਸ ਵਾਸਤੇ, ਜੇ ਉਹ ਤੂੰ ਖਾ ਪੀ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਵਪਾਰ ਕਾਹਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਚੌਢੀ

ਕਰੋੜ ਸਵਾਸ ਤੇਰੇ ਰੋਜ਼ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ -

ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਰਾਮ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਪਤੀਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੬

ਜਿਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਚੱਖਿਆ ਤੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਮੈਂ ਸੁਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਘਾਵ ਕਰ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਕਲੇਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਾਵ ਪੈ ਗਿਆ, ਆਪ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਉਹ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਟਹੁ ਮੇਰਾ, ਇਕ ਦੁਖ ਰਾਮਰਾਏ।

ਅਗਨਿ ਦਹੈ ਅਰੁ ਗਰਭ ਬਸੇਰਾ ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੁਰਤ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ -

ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਪਾਂਚਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਏ ॥

ਤਿਹ ਮੁਖ ਦੇਖਤ ਲੁਕਟ ਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੯

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਘਿਉ, ਖੰਡ, ਸ਼ਹਿਦ; ਪੰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਜਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰਾਮ ਰਾਇ ਕਾਟਹੁ ਮੇਰਾ ॥

ਅਗਨਿ ਦਹੈ ਅਰੁ ਗਰਭ ਬਸੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੯

ਇਹ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਦਿਓ ਮੇਰਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ -

ਕਾਇਆ ਬਿਗੁਤੀ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਤੀ ॥

ਕੋ ਜਾਰੇ ਕੋ ਗਡਿ ਲੇ ਮਾਟੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੯

ਇਹ ਕਾਇਆ ਦਾ ਮੈਂ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਧਰਤੀ 'ਚ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੱਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਬਰ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਚਰਣ ਦਿਖਾਵਹੁ ॥

ਪਾਛੈ ਤੇ ਜਮੁ ਕਿਉ ਨ ਪਠਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੯

ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ, ਪਿੱਛੋਂ ਚਾਹੇ ਜਮਦੂਤ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਦਿਓ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਇੱਕ ਉਹ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਈ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਸੋ ਇਹ ਭੇਤ ਨੇ, ਪੰਜ ਭੇਤ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਬੰਧਨ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਸੰਗਤ ਵੀ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਜੜ੍ਹ, ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਪੰਜ ਤੱਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਤੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ। ਸਤੋਗੁਣੀ ਅੰਸ ਜਿਹੜੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਅੰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਣਤਰ ਹੈ ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬੜਾ ਬਚਿੱਤਰ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੋ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈੱਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਿੱਟੀ 'ਚੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਬਣਨ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਠੋਸ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ

ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪੈ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹਦਾ ਤੈਨੂੰ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕ ਗਿਆ। ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈਂ। ਇਹ ਇੰਦਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਬਲਵਾਨ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ, ਨੱਕ, ਕੰਨ, ਸਪਰਸ਼ ਇੰਦਰੀਆਂ ਇਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਬੱਦਲ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੱਡੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਫੁਤ੍ਰਧਾਰੀ,
ਫੁਤ੍ਰ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈ।
ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨ ਕੈ ਦਾਬਤ ਫਿਰਤਿ ਦੇਸ,
ਬਡੇ ਬਡੇ ਭੂਪਨ ਕੇ ਦ੍ਰੁਪ ਕੇ ਦਲਤੁ ਹੈਂ।
ਮਾਨ ਸੇ ਮਦੀਪ ਔ ਦਿਲੀਪ ਕੇ ਸੇ ਫੁਤ੍ਰਧਾਰੀ,
ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਜ ਦੰਡ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈਂ।
ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਿਲੀਸਰ ਦ੍ਰੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ,
ਭੋਗ ਭੋਗ ਭੂਮ ਅੰਤ ਭੂਮ ਮੈ ਮਿਲਤ ਹੈਂ।

ਕਬਿੱਤ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਗਿਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਛਾਣਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਹਚੇਪੁਰਵਕ ਮੰਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਨ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਚੇਤਨ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਅਸਲਾ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰਾ ਅਧਿਆਸ ਐਨਾ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਏਸ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝ। ਇਸਦੀ ਜੇ ਆਪਾਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ। ਗੀਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਜਦ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਅਰਜਨ! ਤਿੰਨ ਭੇਤ ਨੇ ਇੱਥੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਕਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਖਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਖਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੀਸਰਾ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਹੈ। ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੁੱਧ ਚੇਤਨ, ਕਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਅਨਿੱਤ ਹੈ, ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 'ਤੇ ਅੱਠ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅੰਗ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ। ਅੱਠ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅੰਗ ਨੇ। ਪੰਜ

ਤਾਂ ਤੱਤ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ, ਇੱਕ ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਨ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਹਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਹ ਅਪਰਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਪਰਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਖਸ਼ਰ ਤੱਤਵ ਉਹ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। ਜੀਵ ਹੈਗਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਤੇ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਿਦਿਆ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਘੇਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਜੀਵ ਨੇ ਬਿਜਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਰੁਖ ਕਰਦਾ, ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਵਲ ਰੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਮਨ ਮਿਲਿਆ, ਬੁੱਧੀ ਮਿਲੀ, ਅੰਤਸਕਰਣ, ਚਿੱਤ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਮਿਲਿਆ, ਉਹਦੀ ਅੰਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਫਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਿਵੇਂ ਭੱਠ ਦੀ ਸੁਆਹ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਅਣਹੋਇਆ ਸਰੂਪ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੱਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸਾੱਖ ਸਾਸ਼ਤਰ ਦੀ ਬੜੀ ਮਨੋਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈ ਗਿਆ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਉੱਤੇ। ਬੁੱਧੀ ਮੈਂ ਤੱਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈ ਕੇ ਚੇਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਆ ਗਈ, ਹਿੱਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਥੱਲੇ ਉਤਰੀ ਬੁੱਧੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਫੁਰਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਛ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੰਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਆਤਮ ਜੋਤ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜ ਮੰਜ਼ਲਾਂ 'ਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਗਈ। ਫੇਰ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਆਈ। ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅੰਤਸਕਰਣ 'ਚ ਆ ਗਈ।

ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਆ ਗਈ। ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ 'ਚ ਰਲ ਕੇ ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਪੈ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੜਾਹਾ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਜੋਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਦੱਬ ਦੇਈਏ ਵਿਚ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਪਰਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਜੜ੍ਹ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਸ ਰੱਖ ਦਿਤੀ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ, ਹਰਿ ਤੁਮ ਮੈ ਜੋਤ ਰੱਖੀ।

ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ - ੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਦੇਖ ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਮਝ ਆਏਗੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਨਾ ਇਹ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਤੇਰੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੈ ਇੱਕ ਹੈ ਚੇਤਨ -

ਏ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ

ਤਾ ਤੂੰ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥

ਹਰਿ ਜੋਤਿ ਰਖੀ ਤੁਧੁ ਵਿਚਿ ਤਾ ਤੂੰ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਸ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਇਹਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਖਲਤ ਮਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਕੱਢੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਬੇਅੰਤ ਸਿਆਣੇ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ, ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਖਪ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅੱਡ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਉਹ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ-ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ 'ਚ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਅੱਗ-ਅੱਗ 'ਚ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ -

ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਇਹ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਖਿਨ ਮਹਿ ਨੀਚ ਕੀਟ ਕਉ ਰਾਜ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ॥

ਜਾ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਛੁ ਨ ਆਵੈ ॥

ਤਿਸੁ ਤਤਕਾਲ ਦਹ ਦਿਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੈ ॥

ਜਾ ਕਉ ਅਪੁਨੀ ਕਰੈ ਬਖਸੀਸ ॥

ਤਾ ਕਾ ਲੇਖਾ ਨ ਗਨੈ ਜਗਦੀਸ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭ ਤਿਸ ਕੀ ਰਾਸਿ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੭

ਹਰੇਕ ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਤੇ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ -

ਅਪਨੀ ਬਣਤ ਆਪਿ ਬਨਾਈ ॥

ਨਾਨਕ ਜੀਵੈ ਦੇਖਿ ਬਛਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੭

ਇਹਦੇ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਸੋ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਰਸਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ। ਪੰਜਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਕਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਣੇ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਵੋਂ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ,
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ-ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ।

ਪੋਸਤ ਮਧ ਅਫੀਮ ਭੰਗ,
ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ।

ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਕਿ ਇੱਕ

ਤਾਂ ਦੇ-ਦੇ ਘੁੱਟਾਂ ਪੀ ਲਓ ਤੇ ਇਕ ਉਥੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰ ਲਓ। ਵਾਪਸ ਆਇਆਂ 'ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੱਸੋ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਚੱਕਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੇ ਬਾਣੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਪਰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਉਹਦਾ ਨਸ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜੋ ਸੁਣੇ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੦

ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ 'ਚ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਣ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਕੁ ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ, ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮੰਨ ਲਵੇ ਤੇ ਕਮਾ ਲਵੇ -

ਜਨਮਿ ਨ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ ॥

ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਓਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੦

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥

ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਰਸਨ ਬਖਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੪

ਸੋ ਬਾਣੀ ਕਮਾਉਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੋਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦਾ। ਅਚਾਨਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੋਟਿਸ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਐਤਕੀ। ਰੋਕ ਲਿਆ, ਰੋਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਓ ਗੁਰਸਿੱਖਾ! ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਦੋ ਡੱਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਕਰਾਂ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ

ਕੇ, ਸਾਝਰੇ-ਸਾਝਰੇ ਜਾ ਕੇ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਖਾਣ ਜੋਗਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਅਰਥ ਵੀ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਗਤ ਆਪ ਦੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਥਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ ਤੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਅਰਥ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਮੈਂ ਅਰਥ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਕਮਾਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਾਣੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਮਾ ਲਈਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਨਾਲ ਸਾਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਹਿਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

*ਧਾਰਨਾ - ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ,
ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਵੇ ਬੰਦਿਆ।*

ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਦਮੀ ਬੁੱਧੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਬੁੱਧੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਚੱਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਜੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਨਾ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਟੱਬਰ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਜਾਏਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਇਆ?

ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ। ਚੰਗਾ, ਸਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਜਾ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਕਥਾ ਕਰਾਓ ਇਸ ਤੋਂ। ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਿਖਾਈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨੱਠੀ ਨਾ, ਭੱਜੀ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਰਾ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇਰੇ 'ਤੇ। ਆਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਗੀ-ਵੱਗੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ? ਕਿ ਮੇਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਤਾਂ ਬੈਠਿਆ।

ਬੜਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਚਾਹੇ ਨਾ ਹੋ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ। ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਹਿ। ਤੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰ ਤੂੰ ਕਥਾ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਧਰ। ਏਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਪਿੰਡ ਨੇ ਕਣਕ ਦੀ ਬੋਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ, ਤੂੰ ਦੁੱਧ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਬੱਚਿਆਂ ਜੋਗਾ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਉਹ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੀ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਆਪਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਨ 'ਤੇ ਨਾ ਪਲੀਏ। ਆਪਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਰੱਜੇ ਪੁੱਜੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ। ਰੋਟੀ ਜੋਗਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਉਹ ਬੀਬੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਡੇਢ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ, ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ। ਘਰ ਲਿਪਣਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਵਸਤਰ ਧੋਣੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੀ। ਭਲੀ ਸੀ ਬੀਬੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਲਿਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ। ਪਾਂਡੂ ਵਗੈਰਾ ਲਿਆਓ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਲੀਆਂ ਦੇ ਲਓ, ਫੇਰ ਪਾਂਡੂ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਕਲੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ

ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮਠਿਆਨੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਧਰਤੀ ਪੁੱਟਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਧੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਮਾਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਹੀ ਮਾਰੀ। ਖੜਕਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕੁਛ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗਾਗਰ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੜੀਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਗਏ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਓਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੇ ਰਿਜ਼ਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਹ ਲੱਭ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਓ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਖਰਚੀਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਖਰਚਦੀ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ। ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਉਸਨੇ, ਕਈ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੀ ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਨਾਲ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਘਰ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਦੋ ਮੰਜ਼ਲਾ। ਏਧਰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣੇ ਵਿਚਾਰੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਾਜਕ ਹੈ।

ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੈ ਨਿਤ
ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਗਨੀਮਨ ਗਾਰੈ॥
ਪੱਛ ਪਸੁ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਪ
ਸਰਬ ਸਮੈ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈ॥
ਪੇਖਤ ਹੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ

ਪਲ ਮੈ ਕਲਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰੈ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰਯੇ

ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ, ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ। ਜਿਹੜਾ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੋਂ ਉਪਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਜਾਹ ਤੂੰ ਘਰ ਜਾ ਆ। ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਰ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੋ-ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਮਕਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਉਹ ਤਾਂ ਗਏ ਮਰ। ਘਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਬ ਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਦੋ-ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਘਰ ਦੇ, ਉਥੇ ਮੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ। ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਮੁੰਡੇ ਦੇ

ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਿਆ, ਮੁੰਡਾ ਨੱਠ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਮ ਖਬਰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੱਠ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਅਜੇ ਆਪ ਦੇਹਲੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ! ਬੇਬੇ! ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਫੇਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਂਗੇ।

ਉਹ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ? ਆਹ ਤਾਂ ਚੁਬਾਰਿਆਂ 'ਚ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਜਾਹ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾ ਕੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪਾਲਦਾ ਹੈ?

ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਵਜਦ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਮਨੁੱਖ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਸਟੋਰ ਹੈ। ਨਾ ਕੁਛ ਇਹ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਹੋਰ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਣੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਖਾ ਕੇ, ਫੰਗ ਉਡਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਿਜ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਦੇ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਕਰ ਚੁਗਦੇ ਥਲਾਂ ਦੇ ਵਸਦੇ,

ਰੱਬ ਦੀ ਨਾ ਆਸ ਛੱਡਦੇ, ਪੰਛੀ।

ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨੁ ਪੰਥੀਆ ਜੰਗਲਿ ਜਿੰਨਾ ਵਾਸੁ

॥ ਕਕਰੁ ਚੁਗਨਿ ਥਲਿ ਵਸਨਿ ਰਬ ਨ ਛੋਡਨਿ ਪਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਸੋ ਬਾਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ ॥ ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰੁ ਬਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੇ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ 350 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਵੀਂ ਨੂੰ 1666 ਈ. ਦੇ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦਸੀ ਹੈ।

ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੇ॥
ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੋਹਿ ਆਨੇ॥
ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮੁ ਕਹਾਵਾ॥
ਪੰਡੁ ਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ॥
ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ॥
ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਅਰਾਧੀ॥
ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ॥
ਦੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੂੰ ਗਯੋ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੈਤ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਅਦੈਤ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੋ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਕ ਹੈ ਅਨੇਕ ਹੈ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈ।
ਐਸੇ ਤਪ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ -
ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੭੫

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -
ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥
ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਥੈ ਸਮਾਹਿ॥
ਬਚਿਤੁ ਨਾਟਕ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚ -
ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ॥
ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ
ਤਾ ਤਾਂ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਵਿਖੇ, 26 ਸਾਲ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਐਨਾ ਭੌਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ, ਕਿੱਡੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਆਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ -

ਚਿਤ ਨ ਭਯੋ ਹਮਰੇ ਆਵਨ ਕਹ॥
ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਮਹ॥

ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੀਏ, ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ
ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੦੮

ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਆਨ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ 'ਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦੈ -

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਸਉ ਸੰਤਨ ਕੀ ਇਹੈ ਧਿਆਨਾ ਧਰਨਾ ॥
ਅੰਗ- ੫੩੧

ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 1990 'ਚ ਆਏ। ਬਾਬਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇਣਾ, ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਕਿ

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਆਖਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਕ 'ਚੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਕਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਸਾਰਾ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਦਵੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਯੋ' ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ, ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੁਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨੂੰ ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇ ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ-

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੋੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਅਹੰਗੂਹਿ ਧਿਆਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੨

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰਾਕਾਰ 'ਚ, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਧੁਨ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੮੭੯

ਐਸੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਇਹ।

ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਇ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ ॥

ਸੁਨਿ ਮੀਤਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੰਤਾ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਅਚਰਜ ਕਥਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੧

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥

ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੫

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਲਜ਼ਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੱਥੇ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਘਾਉ ਪੈ ਸਕਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ।

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਘਾਉ।

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੁਰਮਾ ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ।

ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਗਗਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਗੁੰਜਦੀ ਹੈ ਧੁਨਕਾਰ। 'ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ।' (ਅੰਗ-879) ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਖਸ਼ਮ ਲਹਿਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਓਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਰੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਤਪ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ -

ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੇ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੯

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਹੀ। ਸਾਡੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ, ਧਨ, ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਮੋਹ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ।

ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ, ਬੜਾ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਦੇ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 1998 ਦੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਸਨਹੋਜ਼ੇ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਏ। ਸਨੀਵਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹਾਲ ਸੀ, ਉਥੇ 10,000 ਦਾ ਇਕੱਠ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਵੀ, ਸਿੰਧੀ ਵੀ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਣਾ। ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਜੁਗਤੀ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰੋ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦੈ। ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ, ਪਸੰਤੀ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਆਉਂਦੇ। ਉਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ

ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੀ ਸੁਰਤ -

ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸੁਤਿ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨ ਮਹ॥

ਸਾਡਾ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ-

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਸੱਤਾਂ ਚੋਟੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਝੁਲਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ।

ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸ ਮੁਹਿ ਦੀਆ॥

ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੁ ਮਹਿ ਲੀਆ॥

ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਫੇਰ -

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ, ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ॥

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ॥

ਕਬਿ ਬਾਚ॥ਦੋਹਰਾ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਪੰਡਤ ਸੀ ਉਥੇ, ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲ। ਧੰਨ ਹੈ ਉਹ ਨਗਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਥੇ ਚਰਨ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਲਾਲ ਦੀ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਘਰ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਧਰਮਸਾਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਸਾਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਉ ਤਿਉ ਪ੍ਰਭ ਹਮ ਕੇ ਸਮਝਾਯੋ॥

ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਭੇਜਿਆ -

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ॥

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਰ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ॥

ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਧਰਮ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੋ ਹੋਏ ਨੂੰ। ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਘੜਾਮ, ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ

ਕਰਦੈ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ, ਬਾਜ ਹੈ, ਤਾਜ ਹੈ, ਘੋੜਾ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰ ਸਜਾਏ ਹਨ। ਇਸ਼ਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੁਛਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਮਾਂ ਦਸ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੪

ਇਧਰ ਭੀਖਣ ਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪੱਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਪੂਰਬ ਵਲ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪਰਖ ਲਈ ਦੋ ਥਾਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਲੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਥਾਲਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਰਮਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ। ਬੜੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਕਿ ਰਮਜ਼ 'ਚ ਕੀ ਰਾਜ਼ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਦੇ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਟਲ ਟਾਈਪ, ਵੈਜੀਟੇਬਲ ਟਾਈਪ, ਐਨੀਮਲ ਟਾਈਪ, ਇਕ ਹੁੰਦਾ ਮੂਨ ਟਾਈਪ। ਮੂਨ ਟਾਈਪ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਖੋਜ (universal approach) ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੁੰਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ॥

ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਰਖਵਾਇਆ। ਅੱਜ ਕਲੁ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਜਿਹੜੀ ਚੱਲੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਤੇ

ਸੰਪਰਦਾ ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਚੱਲੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇ ਤੇ
ਛਕਾਉਣੇ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਜਪਾਉਣਾ ਇਹੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦੈ

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੋਕ ਦੇ
ਵਿਚ ਆਏ, ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ।

ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ॥
ਦਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ॥

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ
ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਜੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਲੇਲੇ
ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਘੜੇ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਗਾਗਰਾਂ ਦੇ
ਦਿਤੀਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ। ਚੋਜ ਹਨ। ਫੇਰ ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਲ
ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਬਾਲਾ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਚੋਜ ਕਰ
ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਿੱਤ ਦੇ
ਉਲ੍ਹਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ
ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਖਾਰਾ ਹੋ ਜਾ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਹ
ਖੂਹ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਿੰਨੀਆਂ
ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਜੀ, ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਗੰਗਾ
ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਬਰੇਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ
ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਖਟ
ਕਰਮ ਸਨ।

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ
ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੨

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਨਾ
ਆਵੇ, ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੨

ਉਹ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਚ ਕਦੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ,
ਕਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ
ਫੌਜ ਹੁੰਦੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ
ਕਿ ਇਹ ਪੰਡਤ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ
ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ। ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ

ਹੋ ਗਏ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ
ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ, ਸੀਸ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਬਾਲਾ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਆਨ
ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਉਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਨੇਤਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਅੰਨ
ਅੱਖੜੀਆਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੭

ਹੁਣ ਐਸੇ ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ
ਸਾਰਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹੀ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਧਰ
ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਰਾਜਾ, ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ
'ਚ ਕਿੰਨੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੱਗ ਕਰਦੇ ਨੇ,
ਖੱਟ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਵਾਸਨਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ
ਵਾਸਨਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਆਓ। ਪਿਆਰ ਕਥਾਵਾਂ,
ਬਾਲ ਲੀਲਾਵਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਰਾਣੀ
ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ
ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਇਹ ਲਾਲ, ਐਸਾ ਪੁੱਤਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ।
ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ

ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਫਰਿਆ ॥

ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ

ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਠੰਢ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਇਬੇਰੀਆ ਤੋਂ ਕੂੰਜਾਂ ਆ
ਜਾਂਦੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਲ। ਦੂਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ।
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਯਾਦ ਦੇ
ਨਾਲ। ਸਿਮਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ 'ਚ
ਕੱਛੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਂਡੇ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ
ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਛੂ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਲ
ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਂਦਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਧਿਆਨ
ਕਿਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਰਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜੈਸਾ ਪੁੱਤਰ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਪਰ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਇਸ ਜਗ ਉਤੇ ਆਇਆ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਦੀ ਜਾਗਰਾ ਮੂਰਤ,

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਅਖਵਾਇਆ।

ਧਿਆਨ 'ਚ ਮਗਨ ਬੈਠੀ ਹੈ ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ। ਬਾਲਾ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੋਦ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ! ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕੀ ਦੇਖਦੀ

ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਐਸਾ ਚੋਜੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੈ, ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰ ਲਾਲ ਜੀ ਅੱਜ ਲੀਲਾ ਰਚਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਲਾਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਂ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ, ਚੋਜ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੇ।

ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਣੀ ਲਿਆਓ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖੋ, ਉਪਰ ਦੇਖੋ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ ਇਕ ਹੈ। ਥੱਲੇ ਦੇਖੋ, ਜਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਬਰਤਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਲ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋੜ ਕੇ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਬਣਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਧਿਆਨ 'ਚ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਧੁਨ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਧੁਨਕਾਰ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੬

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਹੁਣ ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾਪੱਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਕੀਮ, ਖਾਨ, ਪਠਾਣ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੩

ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੀ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ।

ਰਾਣੀ ਮੈਣੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਆਪ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ? ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ

ਹੀ ਖੋ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਜਲ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਧ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੇਖ ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਛਕਾਵੇਂਗੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਗੁਟਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਪੁਸ਼ਾਕ ਦਿਤੀ, ਕਟਾਰ ਦਿਤੀ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਉਥੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਛੋੜਾ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੭

ਜਿਸਨੂੰ ਲਗਦੇ ਨੇ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਬਚਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਚੌਦਾ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਜੀ ਬਿਰਧ ਹਨ। ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬਿਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਉਥੇ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਸੀ, ਅੰਤਮ ਇੱਛਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤਮ ਸਵਾਸ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਜੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ।

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੀ ਗੋਦ 'ਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਗੁਰੂ'। ਲੰਮਾ ਸਵਾਸ ਲਿਆ। ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਗੁਰ ਮੂਰਤ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਲੈ ਕਿ ਆਇਆ, 'ਗੁਰੂ' ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ।

ਨਾਨਕ ਹਰ ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ ਮੇਲੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 11

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥(ਅੰਗ-612)

ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋਤੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥

ਜਗਤ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਧਰਾਤਾ

ਭਾਵੇਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਰਹੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਔਖੇ ਸਮਝਦੇ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਇਆ ਉਤਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਰੱਬ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜੋ ਕਿ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਸੋਚੇ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ, ਸੱਤ ਦਿਨ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਇਹ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਘਟਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਸੀ, 'ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅੱਜ ਐਸਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ? ਅਕਸਰ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਕੁਲਾਰੀਤ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਧਨ ਕਮਾਉਂਦੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ, ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਜੋੜਦੇ ਤੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗੂੰ ਧਨ ਮਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹੜਾ ਬੱਚਾ? ਜਿਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਕਸਰ ਇਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਕਾਚਾ ਧਨੁ ਸੰਚਹਿ ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ ॥

ਮਨਮੁਖ ਭੁਲੇ ਅੰਧ ਗਾਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੫

ਸਾਚਾ ਧਨੁ ਗੁਰਮਤੀ ਪਾਏ ॥

ਕਾਚਾ ਧਨੁ ਫੁਨਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੫

ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਚਾ ਧਨ ਤੇ ਸਾਚਾ ਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਕਾਚੇ ਧਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾਤ ਨੇ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲਾਰੀਤ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਰਲੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਗੁਰੂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਦੇ ਜੋੜ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ '**ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋਤੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥**' ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਵਾਪਰ ਗਿਆ -

ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਸਾਧ ਕੀ ਤਸਕਰ ਬੈਸਹਿ ਗਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੫

ਤਸਕਰਾਂ, ਚੋਰਾਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ, ਵਹਿਮੀਆਂ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਇਤਿਆਦਿਕ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੬

ਦੁਨਿਆਵੀ ਖੋਹ ਖਿੰਝ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੁਖਮਈ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੁਖਮਈ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਤਿਵਾਦੀ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਹੈ। 'ਕੋਈ ਹਰਿਉ ਬੂਟ ਰਹਿਉ ਰਹੀ।' ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਆਪਣੇ ਤੇ ਲੈਣੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਨਵਰਿਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਸੰਭਾਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਮਲੂਮ ਲਾਣੀ। ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਤੇ ਮਲੂਮ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ/ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸੇ ਕਠੋਰ ਜਗਤ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨੂੰ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਬਦਲੇ ਚਪੇੜਾਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੋਹਤਿ ਪਰ ਗਏ ਨੀਲ ਕਪੋਲਾ

ਜਿਉ ਉਪਲ ਪਰ ਅਲਿਨ ਅਛੋਲਾ

ਪਵਿੱਤਰ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨੀਲ ਪੈ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਤੇ ਭੋਰਾ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਮਤਲਬ ਕਿ ਜਗਤ ਦੇ 20 ਦਮੜੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨੂਰ ਤੋਂ। ਪਰ ਜਿਸ ਭੈਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਕਦਰ ਸੀ, ਸੋਝੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਦੌੜ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਤੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਉੱਪਦਰ ਨਾ ਵਧੇ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੋ ਬਦਲਣੀ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਭੈਣ (ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ) ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਜੱਫੀ ਪਾਈ, ਵਰਜਿਆ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਖੜੇ ਲੋਕ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਹੁਣ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਵੀਰ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਈ, ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਨਿੱਘੀ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਉਣ ਸਾਰ ਹੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੇ ਲੂੰ-ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਰੱਬੀ ਝਰਨੂਟ ਛਿੜੀ ਤੇ ਇਕ ਇਲਾਹੀ ਝੂਟਾ ਆਇਆ।

ਅਜੇ ਤਕ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਚਪੇੜ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੱਥ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਬੇ ਜੀ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ। ਗੋਲੀ ਨੇ ਸੰਭਾਲੇ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੀਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਖੂਹ ਵਲ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਘਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਟੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੁੱਪ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਸ਼ਾਂਤ ਅੱਥਰੂ ਸੁੱਕ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਅਚਾਨਕ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਨੀਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਘੁੱਟ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ।

ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ, ਪੁਚਕਾਰਿਆ। ਪਰ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਨੀਲ ਪੀੜਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਦਾਸੀਆਂ, ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਸਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੋਏ ਉੱਪਦਰ ਦਾ ਸਹਿਮ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੌਗਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਸੂਖਮ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਏਡਾ ਉੱਪਦਰ'? ਸਿਰਫ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ, ਸ਼ਿਸਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ? ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਹਸਦੀ ਹੈ, ਕਾਦਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਧੋਅ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਕਾਦਰ। ਪਰ ਜੇ ਕਾਦਰ ਦਾ ਹੀ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਜੂਦ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ, ਜੰਤੂ, ਕਾਇਨਾਤ ਬੇਵਸ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮੋਝੂਣਾ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੋਲੀ। ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਰੱਤੀ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਘਰ ਬੈਠੋ ਰਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰੋ। ਹਸੋ, ਖੁਸ਼ ਹੋਵੋ, ਸੁਖੀ ਹੋਵੋ। ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ! ਜੇ ਹੋਇਆ ਸੋ ਹੋਇਆ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਲਈ ਮਾਫੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਾਦਰ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਖਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਦਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਸਹਿ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਖਤੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੀ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਅਰਸ਼ੀ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਜੇ ਨੀਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਗਤ ਦੇ ਦੁਖ ਹਰਨ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹੈ। ਨੈਣ ਅਜੇ ਵੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਜਲ ਹਨ।

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਦੁਖ ਝੱਲ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਗਤ ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ

(ਪੰਨਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰੇ ਨਾ ਕਰੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਫੁਰਨੇ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹੀ ਪੰਗਤ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਮੁੱਚੀ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫਿਰ ਵੀ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ, ਭਰਾਤਰੀ ਪਿਆਰ ਸਾਂਝ ਵਿਚ ਵਿਖਰੇਵੇਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਜਗਤ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਅੰਧਰਾਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ ਸਮੁੱਚਾ ਜਗਤ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਸੁਖਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ, ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਪੰਨਾ 8 ਦੀ ਬਾਕੀ)

**ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥**

ਅੰਗ - 450

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਰੋਣਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

**ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ
ਵਿਛੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥**

ਅੰਗ - 134

ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਣ ਤੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਭਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਹਰੀ ਰੂਪ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ, ਗਰਮ ਲੂਹ ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਰੂਪੀ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਪਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਦਾ ਅਨੰਦ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਣੀਏ।

ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪੂਜਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦਾ।

ਜਿਨ ਸਰਧਾ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਗੀ

ਤਿਨੁ ਦੂਜੈ ਚਿਤੁ ਨ ਲਾਇਆ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੪

ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣਾ ਲਾਇਆ ਪਿਰਮੁ ਨ ਲਗਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਏਹੁ ਪਿਰਮੁ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਕੇਸੇ ਕੇਸੇ ਕੂਕੀਐ ਨ ਸੋਈਐ ਅਸਾਰ ॥

ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਕੇ ਕੂਕਨੇ ਕਬਹੂ ਕੇ ਸੁਨੈ ਪੁਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਜਗਜੀਵਨ

ਮੈ ਸਰਧਾ ਨਾਮਿ ਲਗਾਵੈਗੋ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੧੦

ਐਸੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਵਕਤ ਸਰਧਾ ਰੂਪੀ ਸੇਜ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਕਰੇ -

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਲੋਚਾ ਗੁਰਮੁਖੇ ਰਾਮ ਰਾਜਿਆ

ਹਰਿ ਸਰਧਾ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੭੭੭

ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਾਹੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਤਿਕਾਰ, ਲੋਚਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਡੰਡੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਵ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਾਪ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ। ਤਾਂਹੀ ਫਿਰ 'ਪ੍ਰਤੀਤ' ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਇਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ।

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

14. ਪਉੜੀ (ਨਾਗ-ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ, ਪਾਤੰਜਲ)

ਸੇਖਨਾਗ ਪਾਤੰਜਲ ਮਥਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਾਗਿ ਸੁਣਾਈ।
ਵੇਦ ਅਥਰਬਣ ਬੋਲਿਆ ਜੋਗ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਈ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਮੈਲੀ ਆਰਸੀ ਸਿਕਲ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਮੁਖਿ ਦਿਖਾਈ।
ਜੋਗੁ ਪਦਾਰਥ ਨਿਰਮਲਾ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਅੰਦਰਿ ਲਿਵਲਾਈ।
ਅਸਟਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਚਰਨ ਲਗਾਈ।
ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗਾ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚਿ ਪਾਤੰਜਲਿ ਪਾਈ।
ਹਥੇ ਹਥੀ ਪਾਈਐ ਭਗਤਿ ਜੋਗ ਕੀ ਪੂਰ ਕਮਾਈ।
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨੁ ਸੁਭਾਈ।

(ਨਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਗੁਰਮੁਖ (ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹੈ (ਉਸ) ਨਾਗ ਨੇ ਮਥਕੇ (ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ) ਪਾਤੰਜਲ (ਰਿਖੀ ਦਾ ਔਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਮ ਵਾਲਾ ਪਾਤੰਜਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਸੁਣਾਇਆ, ਇਤਯਨ੍ਯ। (ਉਸ ਵਿਖੇ) ਵੇਦ ਅਥਰਬਣ ਦੇ ਵਾਕ ਬੋਲੇ, (ਭਾਈ) ਜੋਗ ਥੋਂ ਬਾਝ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ; (ਧੁਨੀ ਇਹ ਕਿ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਹੈ)। ਜਿੱਕੁਰ ਮੈਲੀ ਆਰਸੀ ਵਿਖੇ ਸਿਕਲ ਕੀਤੇ ਬਾਝ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਜੋਗ ਪਦਾਰਥ ਵੱਡੀ ਸੁੱਧ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ) ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਫਲ ਇਹ ਕਿ) ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਨੌਂ ਨਿੱਧਾਂ ਜੋਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਖੇ ਪਾਤੰਜਲੀ ਨੇ ਪਾ ਲਈਆਂ ਹਨ (ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਪਾਤੰਜਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) (ਪਰੰਤੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣਾ ਮਤ ਸੱਤਵੀਂ ਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਤੁਕ ਵਿਖੇ ਛੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਰ ਦਸਦੇ ਹਨ) ਪਰ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਮਾਈ ਹੈ, (ਇਸ ਦਾ ਫਲ) ਹਥੇ ਹਥੀ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ। (ਇਸ ਭਗਤਿ ਯੋਗ ਦਾ ਰੂਪ) ਨਾਮ ਦਾਨ ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਹੈ (ਪਰੰਤੂ) ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਕਰੇ।

ਹੁਣ 15ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਖੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਂ ਗਿਆ ਹੋਯਾ ਫੇਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਰ ਜੁਗ ਦਾ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਵਾਸਨਾ ਹਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਭੀ ਉਹ ਵਾਸਨਾ ਬੱਧੇ ਤੇ ਕਰਮਬੱਧੇ ਜਨਮਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਕਰਮ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਉਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਉਕਦਾ ਚੁਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਵਾਗਵਨ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ।

16. (ਜੁਗਾਂ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਖਯਾਲ)

ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਮੇਰੁ ਸਰੀਰ ਕਾ ਬਾਸਨਾ ਬਧਾ ਆਵੈ ਜਾਵੈ।
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫੇਰਿ ਵਟਾਈਐ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ਮਰਮੁ ਕਉ ਪਾਵੈ।
ਸਤਿਜੁਗਿ ਦੂਜਾ ਭਰਮੁ ਕਰਿ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਜੋਨੀ ਫਿਰਿ ਆਵੈ।
ਤ੍ਰੇਤੇ ਕਰਮਾ ਬਾਧਤੇ ਦੁਆਪਰਿ ਫਿਰਿ ਅਵਤਾਰ ਕਰਾਵੈ।
ਦੁਆਪਰਿ ਮਮਤਾ ਅਹੰਕਾਰ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਗਰਬਿ ਗਲਾਵੈ।
ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗਾਂ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਸੰਸਾ ਨ ਚੁਕਾਵੈ।

ਫਿਰਿ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰਿ ਦੇਹਿ ਧਰਿ ਕਰਮਾਂ ਅੰਦਰਿ ਫੇਰ ਫਸਾਵੈ।

ਅਉਸਰੁ ਚੁਕਾ ਹਥ ਨ ਆਵੈ।

(ਮੇਰੁ ਸਰੀਰ ਕਾ=ਸਰੀਰ ਦਾ ਸ਼ਿਮੋਣੀ, ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਆਤਮਾ। ਮਰਮੁ=ਭੇਦ)

ਹਰ ਇਕ ਜੁਗ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੇਰੁ (ਅਰਥਾਤ ਜੀਵਆਤਮਾ) ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ (ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚ) ਭਟਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ (ਦੇਹ) ਵਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ) ਭੇਦ (ਕੋਈ) ਗਿਆਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦਾ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਖੇ ਫੇਰ ਜੁਨਾਂ ਵਿਖੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਖੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨਾਲ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ਦੁਆਪਰ ਵਿਖੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਦੁਆਪਰ ਵਿਖੇ ਮਮਤਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਗਰਬ ਵਿਖੇ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾਉਂਦਾ। (ਦੁਆਪਰ ਦਾ ਬੱਧਾ) ਕਲਜੁਗ ਅੰਦਰ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਫੇਰ (ਆਪ ਨੂੰ) ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਭਾਵ - ਜੀਵ ਦਾ ਕਰਮ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭਟਕਣਾ ਅਰ ਜੁਗ ਦੇ ਪਲਟਿਆਂ ਭੀ ਦੂਜੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨੇ ਆਵਾਗੋਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਾ ਟੁੱਟਣ ਦੇਣਾ ਇਹ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀਆਂ।

16. ਕਲਿਜੁਗ ਤੇ ਨਾਮ

ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਸੁਣ ਸਾਧਨਾ ਕਰਮਕਿਰਤ ਕੀ ਚਲੈ ਨ ਕਾਈ।

ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਭਾਉ ਬਗਤਿ ਬਿਨ ਠੌਰ ਨ ਥਾਈ।

ਲਹੇ ਕਮਾਣਾ ਏਤ ਜੁਗਿ ਪਿਛਲੀ ਜੁੱਗੀਂ ਕਰੀ ਕਮਾਈ।

ਪਾਇਆ ਮਾਨਸ ਦੇਹਿ ਕਉ ਐਥੇ ਚੁਕਿਆ ਠੌਰ ਨ ਠਾਈ।

ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਸੁਣਿ ਜੈਸੇ ਬੇਦ ਅਥਰਬਣ ਗਾਈ।

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਜਗ ਹੋਮ ਤੇ ਪੁਰਬ ਕਮਾਈ।

ਕਰਿਕੇ ਨੀਚ ਸਦਾਵਣਾ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖੇ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈ।

ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਵੈ ਕੀ ਵਡਿਆਈ।

ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਸੁਣੋ, ਕਰਮ ਕਿਰਤ ਦੀ (ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ) ਕੋਈ (ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਭਜਨ ਬਾਝ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਬਾਝ ਨਾ (ਏਥੇ) ਠੌਰ ਨਾ (ਅੱਗੇ) ਥਾਂ (ਮਿਲੇਗੀ)। ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਮਾਣਾ (ਫਲ) ਇਥੇ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਅਰਥਾਤ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਅਵਸਰ) ਹੈ। (ਤੂੰ) ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਏਥੋਂ ਚੁੱਕ ਗਿਆ (ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਖੇ) ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਸੁਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। (ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਨੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ) ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ) ਇਹੋ ਹੀ, ਜੱਗ ਹੋਮ ਤੇ ਪੁਰਬਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। (ਕਰਮਾਂ) ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਸਦਾਵੇ ਤਦ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ (ਵਿਖੇ ਇਕ) ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।

ਭਾਵਾਰਥ - ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚ ਸਦਾਏ। ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰ ਪਾਏ। ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਖੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਰਾਈ ਸਾਰਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਰਮ ਹੀ ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, 'ਬੀਉ ਬੀਜ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥' ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਜੰਵ ਲਾੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਹਦੀ ਹੈ, ਤਥਾ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, 'ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ॥ ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ॥' ਅਗਲੀਆਂ 6 ਪਉੜੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ

ਗਜ਼ਲਾਂ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-46)

ਕਦਮ ਆਂ ਬਿਰ ਕਿ ਉ ਰਾਹਿ ਖੁਦਾ ਪੈਮੂਦਾ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ।
ਜ਼ਬਾਨੇ ਬਿਹ ਕਿ ਦਰ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖੁਦਾ ਆਸੂਦਾ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ।

ਕਦਮ ਉਹ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੇ ਰਾਹ
ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੀਭਾ ਉਹ ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ
ਰੱਬ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਜਾਣੇ।

ਬਹੁਰ ਸੁਇ ਕਿ ਮੀ-ਬੀਨਮ ਬ ਚਸ਼ਮਮ ਮਾਸਵਾ ਨਾਇਦ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਕਸ਼ਿ ਉ ਦ ਦੀਦਾਇ ਮਾ ਬੂਦਾ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ।

ਜਿਧਰ ਵੀ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ
ਕੁਝ ਸਮਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਹੀ
ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼-ਫੈਜ਼ਿ ਮੁਰਸ਼ਦਿ ਕਾਮਿਲ ਮਰਾ ਮਾਅਲੂਮ ਸੁਦ ਆਖਿਰ
ਕਿ ਦਾਇਮ ਮਰਦਮਿ ਦੁਨਿਆ ਗਮ-ਆਲੂਦਾ ਮੀਬਾਸ਼ਦ।

ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਅਖੀਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ
ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਦਾ ਗਮ
ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਹੇ ਸਾਹਿਬਦਿਲਿ ਰੌਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰਿ ਆਰਿਫ਼ ਕਾਮਿਲ
ਕਿਹ ਬਰ ਦਰਗਾਹਿ ਹੱਕ ਪੇਸ਼ਾਨੀਇ ਉ ਸੂਦਾ ਮੇ ਬਾਸ਼ਦ।

ਕਿੰਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਲ ਦਾ ਮਾਲਕ,
ਜਿਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਰੌਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨਵਾਨ
ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੱਥਾ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਨਿਵੰਦਾ
ਹੋਵੇ।

ਬ-ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਰਿ ਕੁਇ ਬਿਗਰਦ ਵ ਦਮ ਮਜ਼ਨ ਗੋਯਾ
ਇਸ਼ਾਰਤਹਾਇ ਚਸ਼ਮਿ ਉ ਮਰਾ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ।

ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਗਲੀ ਉਦਾਲੇ, ਐ ਗੋਯਾ,
ਫਿਰਦਾ ਰਹੁ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖੀ ਨਾ ਮਾਰ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ
ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੨੭.

ਹਜ਼ਾਰ ਤਖ਼ਤਿ ਮੁਰੱਸਾ ਫ਼ਤਾਦਾ ਦਰ ਰਹਿ ਅੰਦਰ
ਕਲੰਦਰਾਨਿ ਤੂ ਤਾਜੇ ਨਗੀਂ ਨਮੀ ਖ਼ਾਹੰਦ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੜਾਊ ਤਖ਼ਤ ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ,
ਤੇਰੇ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਜ ਅਤੇ ਨਗੀਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ
ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ।

ਫ਼ਨਾਹ ਪਜ਼ੀਰ ਬਵਦ ਹਰ ਚਿ ਹਸਤ ਦਰ ਆਲਮ
ਨਹਿ ਆਸ਼ਕਾਂ ਕਿ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰਿ ਇਸ਼ਕ ਅਗਾਹ ਅੰਦ।

ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਫਨਾਹ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ
ਹੈ, ਪਰ ਆਸ਼ਕ ਫਨਾਹ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਜੋ
ਉਹ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ।

ਤਮਾਮ ਚਸ਼ਮ ਤਵਾਂ ਸੁਦ ਪੈਇ ਨਜ਼ਰਾਇ ਉ
ਹਜ਼ਾਰ ਸੀਨਾ ਬਿ ਸੌਦਾਏ ਹਿਜਰ ਮੀਕਾਹੰਦ।

ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤੀਬਰ
ਹੋ ਗਈਆਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚਿਤ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੇ ਫਿਕਰ
ਵਿਚ ਨਿਘਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਮਾਮ ਦੌਲਤਿ ਦੁਨਿਆ ਬ-ਯੱਕ ਨਿਗਾਹ ਬਖਸ਼ੰਦ।
ਯਕੀਂ ਬਿਦਾਂ ਕਿ ਗਦਾਯਾਨਿ ਉ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅੰਦਰ।

ਯਕੀਨ ਰੱਖ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੰਗਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ
ਉਹ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੁਹਬਤਿ ਮਰਦਾਨਿ ਹੱਕ ਤਲਬ ਗੋਯਾ
ਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨਿ ਖੁਦਾ ਵਾਸਲਾਨਿ ਔਲਾਹ ਅੰਦ।

ਐ ਗੋਯਾ! ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਰੱਬ ਦੇ ਢੁੰਡਾਊ,
ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

੨੮.

ਗਰ ਦਸਤਿ ਮਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਇ ਕਾਰ ਮੀਰਵਦ
ਮਨ ਚੂੰ ਕੁਨਮ ਕਿ ਦਿਲ ਬਸੂਇ ਯਾਰ ਮੀ ਰਵਦ।

ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਸਦਾ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਯਾਰ ਵੱਲ ਦੌੜਦਾ
ਹੈ।

ਆਵਾਜ਼ਿ ਲਨਤਰਾਨੀ ਹਰ ਦਮ ਬੋਗਸ਼ਿ ਦਿਲ
ਮੂਸਾ ਮਗਰ ਬਦੀਦਨਿ ਦੀਦਾਰ ਮੀ-ਰਵਦ।

ਭਾਵੇਂ 'ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹਰ
ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੂਸਾ ਫੇਰ
ਵੀ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਈਂ ਦੀਦਾ ਨੀਸਤ ਆਂ ਕਿ ਅਜ਼ੇ ਅਸ਼ਕ ਮੀ-ਚਕਦ
ਜਾਮਿ ਮੁਹੱਬਤ ਅਸਤ ਕਿ ਸਰਸ਼ਾਰ ਮੀ ਰਵਦ।

ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਕਿਰਨ ਇਹ ਉਹ ਅੱਖ ਹੀ
ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਲਾ ਤਾਂ ਨੱਕਾ ਨੱਕ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ।

ਦਿਲਦਾਰ ਵਾ ਦਿਲ ਜ਼ਿ ਬਸਕਿ ਯਕੇ ਅੰਦ ਦਰ ਵਜੂਦ
ਜ਼ਾਂ ਦਿਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਨਬਿ ਦਿਲਦਾਰ ਮੀਰਵਦ।

ਦਿਲਦਾਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਜਦੂ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਇੱਕਮਿੱਕ

ਹਨ, ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਦਿਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦਿਲਦਾਰ ਵਲ
ਦੌੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦਰ ਦਰ ਦੇ ਕੌਨ ਗਰਦਨਿ ਉ ਸਰ-ਬੁਲੰਦ ਸੁਦ
ਮਨਸੂਰ ਵਾਰ ਹਰ ਕਿ ਸੁਇ ਦਾਰ ਮੀਰਵਦ।

ਦੇਨਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਧੋਣ ਫਖਰ ਨਾਲ
ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਭੀ ਮਨਸੂਰ ਵਾਂਗ ਸੂਲੀ ਵਲ
ਨੂੰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ।

ਗੋਰਾ ਜਿ ਯਾਦਿ ਦੂਸਤ ਹਕੀਕੀ ਹੱਯਾਤ ਯਾਫਤ
ਦੀਗਰ ਚਿਰਾ ਬਕੂਚਾਇ ਖੁਮਾਰ ਮੀ ਰਵਦ।

ਗੋਯਾ ਨੇ ਸੱਜਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਸਲ ਜੀਵਨ
ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨੇ ਦੀ ਗਲੀ ਵਿਚ
ਕਿਉਂ ਜਾਵੇ।

੨੯.

ਕੀਸਤ ਇਮਰੂਜ ਕਿ ਸੌਦਾਇ ਨਿਗਾਰੇ ਦਾਰਦ
ਬਾਦਸ਼ਾਹੇਸਤ ਦਰੀਂ ਦਹਿਰ ਕਿ ਯਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸੋਹਣੇ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਸਵਾਰ
ਹੈ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ
ਕੋਈ ਯਾਰ ਹੈ।

ਦਾਨਮ ਐ ਸ਼ੋਖ ਕਿ ਖੂਨਿ ਦੇ ਜਹਾਂ ਖਾਹਦ ਰੇਖਤ
ਚਸ਼ਮਿ ਮਸਤ ਤੂ ਇਮਰੂਜ ਖੁਮਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ, ਐ ਸ਼ੋਖ ਮਾਸੂਕ! ਕਿ ਇਹ
ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੇਰੀ ਮਸਤ
ਅੱਖ ਅੱਜ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ।

ਦਾਮਨਿ ਚਸ਼ਮਿ ਮਰਾ ਖੂਨਿ ਜਿਗਰ ਰੰਗੀਂ ਕਰਦ
ਦਿਲਿ ਦੀਵਾਨਾਇ ਮਾ ਤੁਰਫਾ ਬਹਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਜਿਗਰ ਦੇ ਖੂਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਲਾਲ
ਕਰ ਦਿਤਾ, ਸਾਡੇ ਦੀਵਾਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੇਹੀ ਅਜਬ
ਬਹਾਰ ਆਈ ਹੈ।

ਸਾਯਾਇ ਤੂਬਾ ਓ ਫ਼ਿਰਦੌਸ ਨਖ਼ਾਹਦ ਹਰਗਿਜ਼
ਹਰ ਕਿ ਮਨਸੂਰ ਸਿਫਤ ਸਾਯਾਇ ਦਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨਸੂਰ ਵਾਂਗ ਸੂਲੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਬਿਰਛ ਤੂਬਾ ਦੀ ਛਾਂ
ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰੁਇ ਗੁਲਗੁਨਿ ਖੁਦ ਐ ਸ਼ਮਆ ਬਰ ਅਫ਼ਰੂਜ ਦਮੇ
ਦਿਲਿ ਪਰਵਾਨਾ ਓ ਬੁਲਬੁਲ ਬ-ਤੂ ਕਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਐ ਦੀਵੇ! ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗਾ ਮੁਖੜਾ
ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਰਵਾਨੇ ਅਤੇ
ਬੁਲਬੁਲ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੰਮ ਹੈ।

ਬ-ਹਰ ਦੀਵਾਨਾ ਅਗਰ ਸਿਲਸਲਾ-ਹਾ ਮੀਸਾਜ਼ੀਦਿ
ਦਿਲਿ ਗੋਯਾ ਬ ਖ਼ਮਿ ਜ਼ੁਲਫ ਕਰਾਰੇ ਦਾਰਦ।

ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਦੀਵਾਨੇ ਲਈ ਸੰਗਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ,
ਪਰ ਗੋਯਾ ਦਾ ਦਿਲ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਫ ਦੇ ਫੰਧੇ ਨਾਲ ਠਹਿਰ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੩੦.

ਕਸੇ ਬਹਾਲਿ ਗਰੀਬਾਨਿ ਬੇ-ਨਵਾ ਨ-ਰਸਦ
ਰਸੀਦਾਏਮ ਬਜਾਇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾ ਨਾ ਰਸਦ।

ਕੋਈ ਵੀ ਗਰੀਬ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਦੀ
ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ,
ਜਿੱਥੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ।

ਹਜ਼ਾਰ ਖੁਲਦਿ ਬਰੀਂ ਰਾ ਬ-ਨੀਮ ਜੋ ਨ-ਖ਼ਰੰਦ
ਅਜ਼ਾਂ ਕਿ ਹੀਚ ਬਦਾਂ ਕੂਇ ਦਿਲਰੁਬਾ ਨ ਰਸਦ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉੱਚੇ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਇਕ ਅੱਧੇ ਜੋਂ
ਬਦਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ
ਭੀ ਸੁਰਗ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਗਲੀ ਤਕ ਨਹੀਂ
ਪਹੁੰਚਦਾ।

ਤਬੀਬਿ ਇਸ਼ਕ ਚੁਨੀਂ ਗੁਫਤਾ ਅਸਤ ਮੀ-ਗੋਯੰਦ।
ਬਹਾਲਿ ਦਰਦਿ ਗਰੀਬਾਂ ਬਜੁਜ ਖੁਦਾ ਨ ਰਸਦ।

ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵੈਦ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਇਉਂ ਕਿਹਾ
ਹੈ, ਕਿ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦਾ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲ ਸਿਵਾਏ ਰੱਬ
ਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ।

ਬਰਾਇ ਰੋਸ਼ਨੀਇ ਚਸ਼ਮਿ ਦਿਲ ਅਗਰ ਖਾਹੀ।
ਬਖ਼ਾਕਿ ਦਰਗਾਹਿ ਉ ਹੀਚ ਤੁਤੀਆ ਨ ਰਸਦ।

ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਅੱਖ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਤਾਂ ਵੇਖ, ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਧੂੜ ਤਕ ਕੋਈ
ਸੂਰਮਾ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ।

ਬਯਾਦਿ ਦੂਸਤ ਤਵਾਂ ਉਮਰ ਰਾ ਬਸਰ ਬੁਰਦਨ
ਕਿ ਦਰ ਬਰਾਬਰਿ-ਆਂ ਹੀਚ ਕੀਮੀਆ ਨ ਰਸਦ।

ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ
ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਾਇਣ
ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਮਾਮ ਦੌਲਤਿ ਗੀਤੀ ਫ਼ਿਦਾਇ ਖ਼ਾਕਿ ਦਰਸ਼
ਕਿਹ ਤਾਂ ਫ਼ਿਦਾ-ਸ਼ ਨ ਗਰਦਦ ਕਸੇ ਬਜਾ ਨ ਰਸਦ।

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਧੂੜ
ਤੋਂ ਵਾਰ ਸੁੱਟਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ)

ਡਾ. (ਭਾਈ) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਨ। 'ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥' (ਅੰਗ-966) ਇਕੋ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਹੈ। ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਨੇ 10 ਜਾਮੇ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਸਰੂਪ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤਿ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਜ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਆਉ! ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਜਾਮੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

1. ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ - ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਦੁੱਤੀ ਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਗਰ ਬਾਸਰਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 5 ਮਈ 1469 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅੱਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਨ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਲੱਛਮੀ ਜੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਤੇਜ ਭਾਨ (ਭੱਲੇ ਵੰਸ਼) ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ।

ਆਪ ਜੀ ਚਾਰ ਭਰਾ ਸਨ। ਭੱਲੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ ॥

ਅੰਗ- 99੨੫

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਦੂਜੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਨਿਮਰਤਾ, ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਰਸ ਭਰੀ ਤੱਕਣੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਰਾਸ ਵੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੀਬੀ ਰਾਮੋ ਜੀ (ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ) (ਜੋ ਕਿ ਖੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਨ) ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸਪੁੱਤਰੀਆਂ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

2. ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ -

ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਡੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ 62 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

72 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਏ। ਲੱਗਭੱਗ 21 ਸਾਲ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ 94 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਵਡੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਬਸਰ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਤੱਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਮਾਤ ਲੋਕ, ਲੋਕਾਈ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਠੰਡਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ।
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ-

ਬਾਬਾ ਦੇਖੋ ਧਿਆਨ ਧਰਿ ਜਲਤੀ ਸਭਿ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੪

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ੮ਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੋਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕੁੜਮ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਕੁੜਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਆਪ ਜੀ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ 25 ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਕੁੜਮ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਜਗਿਆਸਾ ਜਾਗੀ। ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਬਾਸਰਕੇ ਤੋਂ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕੁੜਮਚਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

3. ਕਠਿਨ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ - ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ। ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ, ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਬਰਸਾਤੀ ਮੌਸਮ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਗਾਗਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਕਰਾਂ।

ਪੂਰੇ 12 ਸਾਲ ਇਸੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਸੀ, ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹਨੇਰੀ (ਝੱਖੜ) ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਗਰ ਲੈ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪਰ ਹਨੇਰੇ ਤੇ ਹਨੇਰੀ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਤਿਲਕ ਕੇ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਖੱਡੀ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗੇ। ਤਿਲਕ ਕੇ ਕਾਰਨ ਧੜਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਤੇ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਕੌਣ ਹੈ? ਜੋ ਖੱਡੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੇਸਮਝੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਕਿ ਕੌਣ ਹੋਣੈ? ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੋਣੈ, ਹੋਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਕਮਲੀਏ! ਮੈਂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਿਥਾਵਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜਗ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਰਾਖੇ ਹਨ

ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਾਗਰ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਬਚਨ ਦਾ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੀਬੀ ਝੱਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਭਲੀਏ ਤੂੰ ਨਿਥਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਧਰਿਆਂ ਦੀ ਧੀਰ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਨਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਿਪਤਿਆਂ ਦੀ ਪੱਤ, ਨਿਗੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗਤ ਇਤਿਆਦਿਕ 12 ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਗਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ, ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 1552 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਤਕ ਇਕ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸੇਵਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਬਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। 84 ਸਾਲ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਤਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਹੀ

ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

4. ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਬਿੱਧ- ਆਪ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਧਰਮੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਹਰਿਦੁਆਰ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 20 ਵਾਰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਗੰਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਗਏ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦਿਆਂ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਬਦਲ ਗਈ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸਾਧ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਧੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਆਪ ਨੇ ਲੰਮਾ ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆਇਆ, 'ਅਰੇ ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਤੋ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਜੇ ਖਾਣਾ ਖਾਤਾ ਰਹਾ।'

ਐਸੇ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਅੰਦਰ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਅਰਦਾਸ, ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ। ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਭਾਗ ਜਾਗੇ -

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੦

ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਅਵਾਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੁਣੀ -

ਕਾਇਆ ਆਰਣੁ ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ
ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਤਿਤੁ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ॥
ਕੋਇਲੇ ਪਾਪ ਪੜੇ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ
ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਸੰਨੀ ਚਿੰਤ ਭਈ ॥ ੩ ॥
ਭਇਆ ਮਨੁਰੁ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ ॥
ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਓਹੁ ਦੇਵੈ
ਤਉ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੦

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

5. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ 22 ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। 22 ਮੰਜੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਕਰਾਇਆ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਨਵੀਆਂ ਨਰੋਈਆਂ ਪਿਰਤਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਵਾਜ਼ ਚੁੱਕੀ।

ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੋ ਮੜਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ ॥
ਭੀ ਸੋ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਸੀਲ ਸੰਤੋਖਿ ਰਹੰਨਿ ॥
ਸੇਵਨਿ ਸਾਈ ਆਪਣਾ ਨਿਤ ਉਠਿ ਸੰਮਾਲੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੭

ਜਾਤ ਪਾਤ ਬਾਰੇ -

ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰਿ ਮੁਰਖੁ ਗਵਾਰਾ ॥
ਇਸੁ ਗਰਬੁ ਤੇ ਚਲਹਿ ਬਹੁਤੁ ਵਿਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੨੮

ਸ਼ਰਾਬ ਤੋ ਵਰਜਿਤ -

ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਣਿਆ ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਇ ॥
ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੁਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥
ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥
ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੁਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਸਚੁ ਮਦੁ ਪਾਈਐ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੪

6. ਸੱਚੀ ਸੁਚੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੇ ਦੰਪਤੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗੁਣ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥
ਏਕੁ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੮

7. ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ੀ। ਰਾਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਪਕੜ ਕੇ ਪੂਰਾ ਤੋਲਣਾ ਹੈ।

ਤਖਤਿ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕੁ ਹੋਈ ॥
ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚੁ ਰਾਜੇ ਸੇਈ ॥
ਏਹਿ ਭੂਪਤਿ ਰਾਜੇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਸੁ ਜਾਦੇ ਬਿਲਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥
ਨਿਹਚਲੁ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਸੁ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੮

8. ਪੰਗਤ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ।

ਪਹਿਲੇ ਪੰਗਤ ਫਿਰ ਸੰਗਤ। ਸੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।।

9. ਦੁਖੀਆਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਕੋਹੜੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ - **'ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥' 'ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥'** ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੇਕਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਦਰਿ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ **'ਲਖ ਖੁਸੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥'** ਅੰਗ-44

ਪ੍ਰੇਮਾ ਕੋਹੜੀ ਦਾ ਕੋਹੜ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਤੇ ਨਰੋਆ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੀਹੇ ਉਪੱਲ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਾਮ 'ਮਥੇ ਮੁਰਾਰੀ' ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ।

10. ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮਾਨ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ 'ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਆਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ -

1. ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ।
 2. ਵਿਸਾਖੀ ਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪਿਰਤ
 3. ਬਾਉਲੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ।
 4. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣਾਇਆ।
 5. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।
 6. ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ।
- ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦਾਤੂ ਤੇ ਦਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਵੀ

ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਖਸ਼ੀ।

ਅਨੇਕਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ 1 ਸਤੰਬਰ 1574 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ।

ਭੱਟ ਭਲੱਯ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਰੁਦ੍ਰ ਧਿਆਨ ਗਿਆਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ
ਕਬਿ ਜਨ ਭਲੁ ਉਨਹ ਜੋ ਗਾਵੈ ॥
ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ
ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥ ੨੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੬

ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

ਰਾਜੌਲੀ

ਗਯਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਟਿਕੇ ਹਨ ਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਉੱ ਰਾਜੌਲੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਇਕ ਕੱਲ੍ਹਣ ਸ਼ਾਹ ਨਾਮੇ ਫਕੀਰ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਧੂਣੀ ਧੁਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਬੈਠੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਜਗਤ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਅਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਰਦ ਪੁੱਗਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਅਟਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਕੱਲ੍ਹਣ ਸ਼ਾਹ ਬੀ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਜਾ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪਈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਨੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ੰਕ ਨਿਵਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ ਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਹਿ ਸੁਣਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਥੇ ਅਟਕੇ ਖਲੇ ਸਨ, ਉਥੋਂ 'ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ' ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਰੂੜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਰਮਤੇ ਰਹੇ। ਤਦ ਤੋਂ ਉਥੇ ਦੋ ਅਸਥਾਨ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ; ਇਕ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਏਸ ਫਕੀਰ ਦੀ ਧੂਣੀ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿਕੇ ਸਨ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹਣ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੰਗਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਦਾ ਮੁਜਾਵਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਦਾ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ ਹੈ।

20. ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਸੁਲੀ ਦੀ ਸੁਲ

'ਜ਼ਰਾ ਤੱਕੋ ਨਾ ਕਿਹੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਨੀਲੇ-ਨੀਲੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਉਮਡ ਆ ਰਹੇ ਬੱਦਲ ਕਿਹੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਵਾ ਬੀ ਠੰਢੀ ਝੁੱਲ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਤਪਤ ਪੀ ਲਈ ਹੈ। ਆਈ ਜੀ ਹੁਣ ਬਰਸਾਤ ਆਈ, (ਖੰਘੂਰਾ ਭਰ ਕੇ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਚੁਮਾਸਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਰੁੱਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਫਿਰੀ ਟੁਰੀਦਾ, ਕਿਤੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਥਕੋਟ ਬਹੁਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੀ ਹੁੱਸਦਾ ਹੈ,

ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਕੱਚੇ, ਕਿਤੇ ਮੈਲੇ, ਕਿਤੇ ਥੱਵੇ ਕਿਤੇ ਬੇਥੱਵੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਵਟਾਉਂਦਿਆਂ ਬੰਦਾ ਨਰੋਆ ਬੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਂਵ ਬੀ ਰੁੱਤ ਕੱਚੀ ਪੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁੱਲ ਕਦੇ ਮੀਂਹ, ਕਦੇ ਸੋਕਾ, ਹੁੱਸੜ, ਚੀਹੋਵਟ, ਕਦੇ ਠੰਢੀ ਨਿੱਕੀ ਹਵਾ, ਕਦੇ ਗੜਗੜ ਤੇ ਬੁੱਲੇ। ਸੱਪ ਸਲੂੰਗੜੇ ਹੁਨਾਲੇ ਬਥੇਰੇ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਹਨੂਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਨੇ, ਤਪਾਲੀਆਂ ਸਪਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬੀ ਇਹੋ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਓ ਲਖ ਸੈ ਵਰਿਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਲਤਾਨ ਜੀ! ਪਰ ਤੱਕੋ ਨਾ ਆਰਾਮ ਤੇ ਟਿਕਾਉ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ। ਆਓ ਕਿਤੇ ਠਹਿਰ ਜਾਈਏ, ਡੇਰਾ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਚੁਮਾਸੇ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਬਹੁ ਥਿੱਤਾ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੀਏ। ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਹਿ ਘਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਛੋਟੀ ਅਕੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕਾਣ ਹੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਟਿਕ ਚਲੇ ਕਿਧਰੇ।

ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਮਰਮੀ ਤੇ ਦਰਦ ਭਰੀ ਹੁੱਬ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬੋਲੇ - ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸੱਚ ਪਿਆ ਆਹਨਾਂ ਏਂ, ਠੀਕ ਹੈ, ਚੁਮਾਸੇ ਦੀ ਰੁੱਤ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਜਣਾਂ ਵੇਖ ਚਾਕਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਚਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਰੁੱਤੇ ਬੀ ਅਰਾਮ ਕਿੱਥੇ? ਹਲਕਾਰੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸੁਨੇਹੇ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖ! ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੀ ਭੱਜੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਹ ਵੇਖ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੀ ਇਕ ਲੰਘ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਭੱਜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਗਾਖੜੀ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਤੇਰੇ ਤੁਰਨਾ, ਜਿਉਂ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕਰਨਾ। ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਪਿਆ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੀ ਚਾਕਰੀ ਨੂੰ, ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਸੁਹਾਣ ਤੁਧੇ ਨੂੰ (ਹੱਸ ਕੇ) ਤੇ ਰੁਵਾਲ ਕੁ ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਢਾਡੀ ਨੂੰ ਬੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਤਨ ਤਾਣ ਹੈ ਅਰਸਾਂ ਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਤਨ ਨਿਤਾਣਪਨ ਹੈ ਕੱਚੇ ਸ਼ੀਰ ਦਾ, ਜੋ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਾਣ ਹੀ ਠਹਿਰ ਜਾਓ, ਮੇਰਾ ਜੀ ਇਸ ਰੁਤੇ ਟੁਰਨੋਂ ਹੁੱਸਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਖਾਤਰ ਹੀ ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਸਸਤਾ ਜਾਓ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਥਕਾਨ ਜਾਂ ਭੁੱਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੋੜ

ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਬੋਲ ਤੇ ਦੱਸ-ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖਾਤਰ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤੇ ਡੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਦੋ ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਠਹਿਰਦੇ, 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਬਰਸਾਤ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਕੱਟ ਕੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਸਫਰ ਕੀਤਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮੋਏ ਜੀਵਾਲੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਦੇ ਕੇ। ਹੁਣ ਮਰਦਾਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੁਹਣੇ ਮਾਲਕ ਜੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਆਰਾਮ ਕਰਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਬੋਲੇ, ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਗਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਚੁਮਾਸੇ ਦੇ ਦਿਨ ਅਟਕ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਸਾਂਈਂ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਉਚੇਰਾ ਥਲ, ਸੁਹਾਵਣਾਂ ਟਿਕਾਣਾ, ਚੰਗਾ ਗਿਰਾਉਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਇਕ ਕੋਸ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਇਕ ਆਸਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿੱਤ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਮੁੱਕੇ, ਚਾਹੇ ਚੁਮਾਸੇ ਲਈ ਹੀ ਸਹੀ, ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ, ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਦਸ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸਵੇਂਗਾ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਅੰਨ ਪਾਏਗਾ, ਸੁਖ ਹੋਏਗਾ।

ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੱਸੋਂ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਮਾਨੋਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਸਬਾ ਸੀ। ਇਕ ਚੰਗਾ ਸਰਦੇ ਪੁਜਦੇ ਵਾਲਾ ਖੱਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਲਗਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ, ਸਰੇ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਸੇਵਾ ਬੀ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਬਾਹਰ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆ ਉਤਰੇ ਹਨ, ਜੋ ਡਾਢੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਲਦੇ ਦਰਿਆ ਅਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਹਵਾ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਬੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਬੈਠਦੇ ਦੇ ਨੈਣ ਰੰਗ ਭਰ ਆਏ, ਛੱਪਰ ਭਾਰੇ ਹੋ ਢੱਠੇ, ਰੰਗ ਲੱਗੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਤੇ ਆਪੇ ਦੇ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਜੁੜੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਕਿੱਥੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਨੈਣ ਖੁੱਲੇ ਤਾਂ ਵੇਖੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਂ, ਖੱਤਰੀ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਂਈ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਲ ਨੂੰ ਬੀ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਅੱਗੇ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਐਸਾ ਕੀਰਤਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕਾਲ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਬੇਮਲੂਮਾ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਐਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਸਨ ਕਿ ਮਨ ਮੋਰ ਵਾਂਗੂੰ

ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਪਿਆ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਐਸੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋਇਆ ਖੱਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕੁਛ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜਿਆ। ਫੇਰ-ਫੇਰ ਆਵੇ, ਖੀਵਾ ਹੋਵੇ, ਰਸ ਮਾਣੇ ਤੇ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਖਿੱਚ ਵਧੇ ਸੁ। ਆਵੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੁਖ ਪਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਐਤਨੀ ਖਿੱਚ ਵਧੀ ਕਿ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਨੇਮ ਕੀਤੇਸੁ ਕਿ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਗਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਾਗਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਕੁਛ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਆਵੇ ਖੱਤਰੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਕਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ, ਕਦੇ ਸੰਝਾਂ ਨੂੰ ਸੋਦਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ। ਹਾਂ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀ ਕਰੇ, ਡੇਰੇ ਝਾੜੂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੀ ਫਿਕਰ ਕਰੇ। ਓਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹਟਵਾਣੀਏ ਦੀ ਹੱਟੀ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਜ਼ ਵੇਖੇ ਕਿ ਇਹ ਖੱਤਰੀ ਬਿਨਾਂ ਨਾਗਾ ਪਾਏ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛੀਓ ਜੋ ਇਹ ਕਿੱਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਇਕ ਦਿਨ ਓਸ ਨੇ ਵਾਜ ਮਾਰ ਕੇ ਓਸ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਤੇਰੇ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਏਸ ਰਸਤੇ ਲੰਘਦਾ ਸੈਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਿਰਾਉਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਸੈਂ, ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਤੁੱਧੇ ਨੂੰ ਕੇਹੀ ਲਗਨ ਲਗ ਪਈ ਹੈ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ?

ਤਾਂ ਖੱਤਰੀ ਆਖਿਆ, ਸੱਜਣ ਜੀਉ! ਬਾਹਰ ਕੁਟੀਆ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਜੋਤੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਉਤਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਚਸਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਆਖਿਆ, ਫੇਰ ਜੋ ਐਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈਨ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਕਰਾਉ।

ਖੱਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਮ ਜਮ ਕਰੋ, ਆਓ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਬੀ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

ਇਹ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੜਕ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਸੋ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕੁਟੀਆ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਕ ਹੋਰਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉਰੇ ਇਕ ਮਾੜਾ ਥਾਉਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕੁਛ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਕੋਲ ਅੱਪੜੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੜਕਾਂ ਪਾਟਦੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ

ਦੂਸਰੀ ਸੜਕ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਜ਼ਨਾਨੀ ਓਸ ਮੰਦੀ ਬਸਤੀ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਖਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਲਾਜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰੀ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਠੰਢ ਤਾਂ ਪਈ, ਪਰ ਜੋ ਕੰਡਾ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਦਾ ਚੁਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਓਸ ਉਸਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਖੱਤਰੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਹ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਪੁੜੇ ਕੰਡੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਦੇ ਦੁਖੀ ਕਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਮੋੜਾ ਖਾਂਦਾ ਦੁਚਿਤਾਈ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੜ ਆਏ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਰ ਬੱਝੀ ਕਿ ਓਸ ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਨੇ ਓਸ ਮੰਦੀ ਵਸਤੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਬਾਣ ਪਾ ਲਈ। ਸੇਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਗਿਰਾਉਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਆਵਣ। ਜਿੱਥੋਂ ਸੜਕਾਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਓਥੋਂ ਖੱੜੀ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਦਰ ਵਲ ਟੁਰ ਪਵੇ ਤੇ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਵਲ ਟੁਰ ਪਵੇ। ਖੱੜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਕਈ ਵੇਰ ਸਮਝਾਯਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਟੁਰਿਆ ਸੈਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਟੁਰ ਜਾਨਾਂ ਹੈਂ ਕੁਸੰਗ ਨੂੰ, ਇਹ ਭਲੀ ਬਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਜਿੱਤ ਪਾਉ, ਤਕੜਾ ਹੋ, ਆਪੇ ਤੇ ਬਿਜੈਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਭਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਹੋਏ ਮਨ ਉਤੇ ਕੋਈ ਗਲ ਪੋਹੀ ਨਾ।

ਖੱਤਰੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪ੍ਰੇਮ ਐਸਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਰਾਤ ਸੇਦਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬੀ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉੱਥੇ ਅੱਪੜ ਜਾਵੇ, ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜੇ। ਰੰਗ ਲਗਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਰਸਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਫੇਰ ਵਾਰਤਾ ਛਿੜ ਪਈ। ਖੱਤਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਭਲੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ, ਪਰ ਉਹ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਕੁਸੰਗ ਦੇ ਛਿਨਭੰਗਰ ਰਸਾਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਪਤਾਸੇ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰੇ। ਛੇਕੜ ਹਟਵਾਣੀਏ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਭਈ ਲੈ ਖਾਂ ਅੱਜ ਪਰਤਾਵਾ ਕਰੀਏ। ਤੂੰ ਚੱਲਿਆਂ ਹੈਂ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਕੁਸੰਗ ਨੂੰ। ਆਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਸੜਕਾਂ ਨਿੱਖੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੱਹ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਿਛ ਏ ਪਿੱਪਲ ਦਾ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਆਵੇ ਇਸ ਬ੍ਰਿਛ ਹੇਠ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਂਵਦੇ ਤਾਂ ਕੱਠੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਪਰਤਦੇ ਅੱਗੜ ਪਿੱਛੜ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ

ਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਨਿਰਨੇ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਔਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਖੱਤਰੀ ਨੇ ਹਰਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਇਵੇਂ ਸਹੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾ ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੋਟਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲਾਹਾ ਹੀ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਹਿਸਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਮਾਰਗ ਖੋਟਾ ਹੈ, ਉਸ ਰਾਹੇ ਜਦ ਕਦ ਹੈ ਤਾਂ ਤੋਟਾ ਹੈ, ਲਾਹਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਤੋਟਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਅਬਰੋ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ, ਤੋਟਾ ਧਨ ਦਾ, ਤੋਟਾ ਮਨ ਦਾ। ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਆਖਿਆ - ਚੱਲੋ ਜਿਵੇਂ ਸਮਝੋ ਉਵੇਂ ਸਹੀ ਪਰ ਅੱਜ ਪਰਤਾਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਕੀਹ ਵਿਚਲਦਾ ਹੈ, ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੀ ਹੈ ਨਾ।

ਇਉਂ ਮਤਾ ਪਕਾ ਕੇ ਵਿਛੜ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁਤਾ। ਅੱਗੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੰਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ ਸਾਂਈਂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੀ, ਮਨ ਹਿੱਲਿਆ, ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਅੰਦਰਲੇ ਰਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਯਾ, ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਉਧਰ ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਸੁੰਵਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ ਸੋ ਮੰਦਾ ਸਰੀਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਗਿਰਾਉਂ ਨੂੰ ਵਾਂਢੇ ਟੁਰ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਸੋ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਫਿਰਿਆ, ਓੜਕ, ਪਿੱਛੇ ਪਰਤ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਟਿਕਾਣੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਨੇਮ ਬੱਧਾ ਸੀ, ਓਸ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਪਹੁੰਚਾ। ਮਿੜ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਡੀਕ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਛੇਤੀ ਪਰਤ ਆਇਆ ਸੀ; ਸੋ ਬੈਠਾ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਇਕੱਲਾ ਆਦਮੀ ਕਈ ਵੇਰ ਧਰਤੀ ਖੁਨਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਬੀ ਵਹਿਣੀ ਡੁੱਬਾ ਲੱਗਾ ਧਰਤੀ ਖੋਤਰਣ, ਖੋੜਦਿਆਂ-ਖੋੜਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮੋਹਰ ਲੱਭੀ। ਮੋਹਰ ਤੱਕ ਕੇ ਬਨੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ ਮਨ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਲੱਕ ਨਾਲੋਂ ਛੁਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹੋਰ ਧਰਤੀ ਖੁਨਣ ਲੱਗਾ, ਜੋ ਮਤਾਂ ਹੋਰ ਮੋਹਰਾਂ ਲੱਭਣ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਭਾਂਡੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਠਹਿਕਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੱਟੀ ਵਾਨ ਲੱਗਾ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਪੁੱਟਣ। ਪੁੱਟਦਾ ਗਿਆ, ਉਡੀਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੇਮਲੂਮ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ, ਇਕ ਮੋਹਰ ਦੇ ਲੱਭ ਪੈਣ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਦਿੱਸ ਪੈਣ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਈ ਰਖਿਆ। ਜਦ ਖੋਦ ਚੁਕਾ ਤਦ ਕੀ ਦੇਖੇ ਕਿ ਇਕ ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਢੱਕਣ ਉਖੇੜਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖੇ ਜੋ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਰਾ ਫੋਲਿਆ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਤਕ ਕੋਲੇ ਹੀ ਕੋਲੇ ਨਿਕਲੇ।

ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬੀ ਆ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਰ ਲੰਗੜਾਉਂਦਾ-ਲੰਗੜਾਉਂਦਾ ਆਵੇ। ਇਕ ਜੁੱਤੀ ਤਾਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਦੀ ਅੱਡੀ ਭੰਨੀ ਹੋਈ, ਘਿਸਰ-ਘਿਸਰ ਕੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਟੁਰੇ। ਇਉਂ ਆਉਂਦਾ ਤਕ ਕੇ ਹਟਵਾਣੀਏ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਜੀਵਨੀ! ਜੁੱਤੀ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈ, ਠਿੱਬੀ ਕਰਕੇ ਟੁਰਦਿਆਂ ਖੇਚਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤਦ ਆਖਿਆ, ਸੱਜਣਾਂ! ਅੱਜ ਜਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਸਾਰ ਜੁੱਤੀ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਡਾ ਚੁਭ ਗਿਆ, ਸੋ ਕੰਡਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਢਿਆ, ਪਰ ਕੁਛ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਪੈਰ ਨੂੰ ਲੀਰ ਬੱਧੀ ਹੈ ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਠਿੱਬੀ ਕਰਕੇ ਟੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਹਟਵਾਣੀਆਂ - ਹੱਛਾ ਭਾਈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਆ ਰਤਾ ਬਹਿ ਜਾ, ਸਾਹ ਕੱਢ ਲੈ, ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਬੀ ਕਰੀਏ, ਫੇਰ ਟੁਰਾਂਗੇ।

ਜਾਂ ਬਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਛਿੜੀ। ਹਟਵਾਣੀਏ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਵੇਖ, ਭਾਈ ਜੀ! ਅੱਜ ਮੈਂ ਪਾਈ ਮੋਹਰ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ, ਇਹ ਬਾਤ ਪੁੱਛੀ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਤੂੰ ਜਾਵੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਵਨ।

ਸਿੱਖ - ਭਾਈ ਜਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਸੋ ਹੋਇਆ, ਸਤਿਸੰਗ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸੁਹਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸਦਾ ਖੋਟਾ ਹੈ।

ਹਟਵਾਣੀਆਂ - ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀ ਵੇਰਵਾ ਹੈ?

ਤਦ ਦੋਵੇਂ ਮੁੜ ਪਏ ਤੇ ਆ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਾਏ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੀ ਇਸ ਮੁਸਕਾਹਟ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਬੈਠਾ ਕਿ ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਹਟਵਾਣੀਏ ਨੇ ਨੈਣ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਸੱਚੇ ਸੱਚੀ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਨੇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਜੋ ਪਾਪ ਨੂੰ ਫਲ ਮੋਹਰ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਆ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ - ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਬੋਲੇ ਕਾਈ ਨਹੀਂ।

ਹਟਵਾਣੀਆਂ - ਜਿਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਵੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਉਂਦੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਖੋਲ ਦਿਓ ਜੋ ਪਾਪ ਨੂੰ ਫਲ ਕਿਉਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਹੈ? ਤਦ ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ ਉਸ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਛੁਹਾਇਆ, ਹਾਂ ਸੁਹਣਾ ਸੁੱਚਾ ਹੱਥ ਮੈਲ ਭਰੇ ਸਿਰ ਨੂੰ

ਲਾਇਆ। ਹੱਥ ਧਰਦੇ ਮਿਹਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬੋਲੇ -

ਭੋਲਿਆ! ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹਲੂਣ ਘੱਤਿਆ, ਸਭ ਝੜ ਪਈਆਂ, ਤੇਰੇ ਜੋਗੀ ਇਕੋ ਰਹਿ ਗਈ। ਕੋਲਿਆਂ ਦਾ ਮਟਕਾ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਮਟਕਾ ਹੈਸੀ, ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਤੂੰ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦਿਤੀ ਹੈਸੀ, ਉਹ ਪਰਮ ਪਦ ਦੇ ਭੀਖਕ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਇਕ ਮੋਹਰ ਸਹੰਸਰ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਫਲੀ ਸੀ ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਮਾਏ, ਉਹ ਪੁੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਸੜਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹਾਂ ਜਾਣ ਲੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਸੱਟਿਆ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਏਥੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਇਕ ਮੋਹਰ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਮੱਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੇ ਮੈਂ ਵਰਗੀਆਂ ਤੇਰੇ ਭਾਗਾ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਬੀਜਿਆ ਹਰਿਆ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁਸੰਗ ਨੇ ਸਾੜ ਘੱਤਿਆ, ਕੋਲੇ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਘਾਲੀ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨੇ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਤੇ ਕਰਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਹੈ ਸਨ ਐਸੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸੂਲੀ ਹੈਸੀ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਜਸ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਉਮਾਹ ਆਇਆ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਘਟਦੇ-ਘਟਦੇ ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ ਰਹਿ ਗਈ ਜੋ ਸੂਈ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੱਭ ਕੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਗਈ।

ਦੂਜੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ! ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਰ ਖੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤੇਰੀ ਰੁਚੀ ਮਾੜੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਸ ਘਾਲੀ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸੁਭ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਭਲੇ ਵਲ, ਸੇਵਾ ਵਲ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਲ ਵਧ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸੇਧ 'ਸੁੱਧ' ਬੱਝ ਗਈ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਦੇ ਦਿੱਲ ਗੱਲ ਪੁੜ ਗਈ, ਕੰਬਿਆ, ਉਹ ਜੋ ਦਾਤੇ ਦਾ ਹੱਥ ਛੁਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਅੱਗ ਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ ਸੀ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਖੜੇ ਢੇਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਲਈ। ਜਾਂ ਪਾਪ ਸੜੇ ਤਾਂ ਮਤਿ ਤੋਂ ਮੈਲ ਤੇ ਬੋਝਾ ਉਤਰਿਆ, ਚਰਨੀਂ ਢੱਠਾ, ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਤੇ ਹੁਣ ਸੁੱਧ ਮਾਰਗ ਪਾਓ,

ਭਲੇ ਕਰਮ ਸਿਖਾਓ ਤੇ ਮਾੜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਵਰਜ ਲਓ। ਆਪਣੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਰਹਾ ਲਓ, ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਆਸੰਫ਼ ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇਆ, ਇਲਾਹੀ ਗਲੇ ਤੋਂ ਧੁਨ ਉਠੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਛੇੜਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਵੈਰਾਗ ਭਰੀ ਸੁਰ ਛਿੜੀ -

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਿਰਤੁ ਚਲਾਏ ਤਿਉ ਚਲੀਐ

ਤਉ ਗੁਣ ਨਾਹੀ ਅੰਤੁ ਹਰੇ ॥ ੧ ॥

ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ ॥

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾਲੀ ਰੈਨਿ ਜਾਲੁ ਦਿਨੁ ਹੁਆ ਜੇਤੀ ਘੜੀ ਫਾਹੀ ਤੇਤੀ ॥

ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ

ਛੂਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ ॥ ੨ ॥

ਕਾਇਆ ਆਰਣੁ ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ

ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਤਿਤੁ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ॥

ਕੋਇਲੇ ਪਾਪ ਪੜੇ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ

ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਸੰਨੀ ਚਿੰਤ ਭਈ ॥ ੩ ॥

ਭਇਆ ਮਨੁਰ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ ॥

ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਓਹੁ ਦੇਵੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੦

ਦੈਵੀ ਆਵਾਜ਼, ਮਨ ਵਿਚ ਪੁੜ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਕਰ ਗਏ। ਹਟਵਾਣੀਏਂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਥਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਮਨ ਦ੍ਰਵ ਗਿਆ, ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਾਂ, ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ - ਭਲਾ ਤੇ ਬੁਰਾ। ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਰੁਚੀ ਪੱਕ-ਪੱਕ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਡੀ ਕਿਰਤ (ਕਰਨੀ) ਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਵਲ ਟੋਰਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਨੋ ਚੋਗ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪੰਛੀ ਵਾਂਗੂੰ। ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਭਾਵ ਮਾੜੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਰੁਚੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਰਸਦਾਇਕ ਭੋਗ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਖਿਚਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਜੀਵ ਫਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਮਨੁਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉੱਚੇ ਰਸਾਂ ਵਲੋਂ ਮਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸ਼ਕਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੜ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨੀਵੇਂ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਖਚਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਂਈਂ

ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਤੇ ਵਿਸਾਰੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਗਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਫਾਥੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਛੂਟਣ, ਜਾਂ ਮਨੁਰ ਹੋਏ ਮਨ ਰੂਪੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਫੇਰ ਜੀਉ ਪੈਣ ਦਾ ਦਾਰੂ ਨਿਰੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਲਦੇ ਜਾਣਗੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮਘ ਰਹੇ ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ, ਹਾਂ ਮਨੁਰ ਦੇ ਜੀਉ ਉੱਠਣ ਦਾ, ਜੀਉ ਕੇ ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛੱਟਾ ਮਾਰੇ। ਨਾਮ ਦੇ ਤੌਕੇ ਨਾਲ ਮਨ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਾਂਈਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਰਸਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਦਾ ਪਰਦਾ ਤਾਣ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਦ ਉਹ ਪਰਦਾ ਟੁੱਟਾ ਤਾਂ ਵਿੱਥ ਨਾ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਬਲ, ਉਸ ਦਾ ਬਾਵ, ਉਸ ਦੀ ਸਤਿਆ ਦੀ ਛੁਹ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਮੁਰਦਿਹਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੱਢੇਗੀ, ਮੋਇਆ ਮਨ ਜੀਉ ਪਏਗਾ, ਜੀਉਕੇ ਉੱਚੇ ਰਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਤਮ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਦ੍ਰਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਘਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਗੱਠ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੁਚੀ ਦਾ ਰੋ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਭਲੇ ਪਾਸੇ ਰੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਧਾ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਢੱਠਾ "ਦਾਤਾ! ਦਾਤਾ! ਦਾਤਾ! ਰੱਖ ਲੈ ਪਾਪੀ ਨੂੰ।

ਸੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸਿਰ ਕੰਡੀ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਦੋਹਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਲੁੰ-ਲੁੰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਛੁੱਟੇ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਏ।

ਕਰਮ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਦਗਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੀ ਲਿਵ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਉੱਚਾ ਰਸ ਹੈ, ਕਰਮ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਗੰਦ ਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਮਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਸਵੱਛ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਨਾਮ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਤਾ ਕੇ ਅਜੇ ਚੁਮਾਸਾ ਟੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿਤੀ।

'ਚਲਦਾ.....'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 2019 ਵਿਚ 550 ਸਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ 'ਮਾਨਵ ਸੰਕਟ ਦੀ ਚੇਤਨਾ'

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

ਪਾਰਮਿਕ ਭੇਖ - ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਚਲਨ ਭੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੇਖ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਭੇਖ ਇਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖੰਡਨ ਹੋਇਆ ਹੈ -

1. **ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ।** (ਹਉਮੈ ਲਈ) (ਵਿਦਿਆ, ਗਿਆਨ)
2. **ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ, ਤੇ ਤੇ ਲਵਿਆ।** (ਤੀਰਥ ਗਮਨ ਤੋਂ ਹਉਮੈ)
3. **ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ, ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ।** ਭੇਖਾਂ ਦਾ ਪਾਖੰਡ)
4. **ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਇਆ ਸਾਦੁ ਗਵਾਇਆ।** (ਵਰਤ)
5. **ਬਸਤ੍ਰੁ ਨ ਪਹਿਰੈ, ਅਹਿਨਿਸ ਕਹਰੈ।** (ਨੰਗੇ ਸਾਧੂ)
6. **ਮੋਨਿ ਵਿਗੁਤਾ, ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੁਤਾ।** (ਮੋਨੀ ਸਾਧੂ)
7. **ਪਗ ਉਪੇਤਾਣਾ, ਆਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ।** (ਜੈਨੀ ਸਾਧੂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ)
8. **ਅਲੁ ਮਲੁ ਖਾਈ, ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ।** (ਸਰੇਵੜੇ ਗੰਦ ਬਲਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ)
9. **ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ। ਅੰਧ ਨ ਜਾਣੈ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਣੀ** (ਜਾਦੂ, ਟੂਣੇ, ਰਖਾਂ, ਤਵੀਤ, ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਉਜਾੜਾਂ ਤੇ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)
10. **ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਫਡਿ**

ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ। (ਤਿਆਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ)

ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰੂ ਸ਼ਰੀਅਤ ਦਾ ਖੰਡਨ -

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਰਸਮ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਜਬਰ ਦੀ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰੂ ਸ਼ਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਮਨੋਤਾਂ ਦਾ ਬੇਖੋਫ਼ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਕਟ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ -

(ੳ) ਮੁਰਦਾ ਦਬਣਾ ਅਥਵਾ ਸਾੜਨਾ

ਸ਼ਰੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਇਸਰਾਈਲ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੀ ਤੁਰ ਵਜਾਏਗਾ ਤੇ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਫਿਰ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰਦੇ ਉਠਣਗੇ ਤੇ ਖੁਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾਏਗਾ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਿੰਦਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਮੁਰਦੇ ਸਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਹ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਦੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਲੀਲ ਰਾਹੀਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਬੜੀ ਫਜ਼ੂਲ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਸਾੜੇ, ਭਾਵੇਂ ਦਬੇ। ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਰਦਾ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਰਦਾ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਕੇ ਘੁਮਿਆਰ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਿਚ ਬਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰੱਬ ਨੇ ਮੁਰਦੇ ਵਿਚ ਰੂਹ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੜੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਜਾਂ ਜਲੀ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹ ਪਾਉਣੀ

ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਮਨੋਤ ਬੇਤੁੱਕ ਬੇਸਿਰ ਪੈਰ ਹੈ -

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੇ ਪਈ ਕੁਮਿਆਰ ॥
ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਇਟਾ ਕੀਆ ਜਲਦੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥
ਜਲਿ ਜਲਿ ਰੋਵੈ ਬਪੁੜੀ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਹਿ ਅੰਗਿਆਰ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਕਰਤੈ ਕਾਰਣੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜਾਣੈ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੬

(ਅ) ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦਾ। ਇਕ ਬੰਨੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ, ਪਰਜਾ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਧਰਮ ਹੈ?

ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ॥
ਫ਼ਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਤਾਗ ॥ ਅੰਗ-੪੭੧

ਰਾਜਸੀ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਖੰਡਨ-

1. ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤਿ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਲਾਲਚੀ, ਦੁਰਾਚਾਰੀ, ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜੋ ਪਰਜਾ ਉਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਾਈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਵਾਲੇ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ -

ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥
ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੯

2. ਨਿਆਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਜ਼ਖ (ਨਰਕਾਂ) ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨਾ ਪਵੇਗਾ -

ਹੁਕਮ ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ ॥
ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥
ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੧

3. ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਤੰਬੀਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਖੰਫ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਡਰਨ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਦਰ ਹਟ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਲਤਾਨ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਿਖਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥

ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਬਖਾਨ ਹੈ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਨਵ-ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਇਕ ਉਪਰਾਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਮੁੜ ਉਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਫੋਕਟ ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਲਝ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੱਢਿਆ ਸੀ?

2. ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚੇਤਨਤਾ

ਪੰਜਾਬ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਰਣ ਖੇਤਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੇ ਵੀ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੁਤੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਰਣ-ਤਤੇ ਵਿਚ ਜੂਝਣ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਾਰਾਂ ਰਚੀਆਂ। ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਰਚਨਾ ਦੇ 'ਕਸੀਦੇ' ਅਤੇ 'ਮਰਸੀਏ' ਲਿਖੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਜੰਗ-ਨਾਮੇ ਵੀ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬੈ-ਲਡਜ਼ ਰੂਪ (Ballads) ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਪਰ 'ਵਾਰ' ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੁਧ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਗਾਏ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਵਾਰ' ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਪਰਵਾਣ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਭੱਟ, ਮਰਾਸੀ, ਭਰਾਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰਾਂ, ਮੇਲਿਆਂ, ਜਸ਼ਨਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਯੋਧਿਆਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ, ਬਹਾਦਰਾਂ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਅਤੇ ਵਤਨਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰਾਂ ਪੂਰਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੌਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਲਈ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੇ ਨਿਮਨ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ -

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧
ਵਾਰ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ
ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੈ ਕੀ ਧੁਨੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ

ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਰੂਪ 'ਵਾਰ' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ। ਆਪ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸੰਤ ਕਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੈ ਪਰ ਵਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁਣ ਤਕ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਅਤੇ ਜੰਗ-ਜੁੱਧ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨੂੰ ਵਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਰਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲ ਬਹਾਦਰੀ ਮਨ ਤੇ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਵੀ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰਕ ਯੁੱਧਾਂ ਦੀ ਬੀਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਵਾਰ' ਵਿਚ 'ਨਾਇਕ' ਅਤੇ 'ਖਲਨਾਇਕ' ਦਾ ਯੁੱਧ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਇਕ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਖਲਨਾਇਕ ਦੇ ਔਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਇਕ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਨੂੰ ਨਾਇਕ ਥਾਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ 'ਮਨਮੁਖ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। 'ਗੁਰਮੁਖ' ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸੈਨਾਪਤੀ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਹਨ - ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਨਾਮੁ, ਸਿਮਰਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਇਤਿਆਦਿ। ਮਨਮੁਖ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ - ਹਉਮੈ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਦਵੈਤ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਇਤਿਆਦਿ। ਅੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਬਾਸ਼ ਤੇ ਥਾਪੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਹਾਰ ਕੇ, ਜਨਮ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਕੇਵਲ 24 ਪਉੜੀਆਂ ਸੀ। ਪਉੜੀ ਵਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੰਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਾਲ 44+15=59 ਸਲੋਕ ਵੀ ਮਿਲਾ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਲਤ ਰੀਤਾਂ, ਰਸਮਾਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਕਰੜੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੈ। ਜਰਵਾਣੇ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋਭੀ, ਕਾਮੀ, ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਅਤੇ ਮੰਦ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੇੜਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਮੁਲਾਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ,

ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਆਚਰਣ, ਲੋਭੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ; ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਵੱਢੀ ਲੈ ਕੇ ਗਰੀਬ ਘਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਮੰਦੇ ਰਸਮ ਰਿਵਾਜਾਂ, ਪਾਖੰਡਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 11 ਹੋਰ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ, ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ, ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ, ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ, ਸੋਰਠ, ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲ, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨਾਲ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਸਲੋਕ ਵੀ ਨਗੀਨੇ ਵਤ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਸਲੋਕ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਵਿਚ 15 ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹਨ, 'ਮਲਾਰ' ਵਿਚ 5 ਅਤੇ ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ 2, ਇੰਜ ਹੀ ਬਾਕੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢੀ ਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਖੀ। ਇਹ ਸਭ ਵਾਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 39 ਆਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇੰਜ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਹਨ। ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ 'ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਅਤੇ ਬਦੀ ਦੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਰਾਹੀਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੁਣ ਤਕ ਕਾਇਮ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਅੰਦਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖੋ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੋ, ਬਸ ਐਨਾ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਅੰਤਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ, ਤੁਹਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚੀ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਖਮ, ਅਮੂਰਤ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਾ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਜਿਹੜੀ ਉਹ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮੂਰਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਾਂਘ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਇਕ ਤਰੰਗ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਮੂਰਤ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਛਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਾਰੇ, ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਿੰਨੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਸ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਨਾ ਸਕੀਏ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਇੱਛਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੱਛਾਵਾਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਈਏ ਏਥੇ ਹੀ ਹੁਣੇ ਹੀ।

ਇੱਛਾ ਹੀ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰੀਏ। ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਜਾਚ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ, ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ, ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਖੋਗੇ। ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕਥਨੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਛਾ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਓ ਨਹੀਂ, ਸੌਂਵੋ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰੋ ਪਰ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਡੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਬਾਧਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਲਈ ਕਰੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਸੰਸਾਰਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੇਅਰਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤਨ ਰਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੱਤ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਸਤਰਕ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ। ਇਸ ਇਕ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਨਿਵੇਦਨ ਨਾ ਕਰੋ

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਆਰਥੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਹੰਕਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਰੇਤੇ ਦਾ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਲੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਬਣਾ, ਬਣਾ ਕੇ ਬੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਮਝ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ, ਤੀਸਰੀ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਝੀਲ ਦੇ ਉਤੇ ਤਰ ਲਏ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਖੁੰਦਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਏਥੋਂ ਪੀਤਾ ਇਕ ਉਥੋਂ ਪੀਤਾ, ਪੂਰਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਇੱਛਾ ਕਦੀ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਹੋਰ ਹੀ ਮੰਗਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮੰਗਣੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਰਬਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਬਰ ਦੀ, ਸੰਤੋਖ ਦੀ, ਕੁਛ ਨਾ ਮੰਗੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਨਿਵੇਦਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਛਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਦੁਬਿਧਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਮਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਲਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਐ? ਕਦੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰੋ, ਸਲਾਹ ਦਿਓ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਇਕ ਦਮ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਅਨੰਦਤ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਤਵ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਅਰਬ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੁਆਮੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਯਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੱਕੇ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ, ਮੰਤਰ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮੰਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇ-ਦੇ, ਉਹ ਦੇ-ਦੇ। ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਮੈਨੂੰ ਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੀ ਮੰਗਾ? ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ, ਯਾਚਨਾ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇ-ਦੇ, ਉਹ ਦੇ-ਦੇ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਵਾਹ ਲਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦੀ, ਬੋਲਣ ਦੀ, ਕਰਨ ਦੀ, ਕਥਨੀ, ਕਰਨੀ ਸੋਚਣੀ ਦੀ, ਸੰਵੇਗਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਇੱਛਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਡੂੰਘੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਕਾਸ਼ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਇੱਛਾ ਭਾਵੇਂ ਬੜੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ, ਬੜੀ ਦਬੀ ਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਐਨੀਆਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਜਦੋਂ ਇਕ ਸੁਆਮੀ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਘਨ ਹੈ, ਅੜਚਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਉਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਸਿਫਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਜ਼ੀਰੋ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਅਵੱਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 40 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਫਿਦਾਇ ਖਾਕਿ ਦਰਸ਼ ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਜ਼ਾਂ ਗੋਯਾ
ਕਿ ਹਰਕਿ ਖਾਕ ਨ ਗਰਦਦ ਬ ਮੁਦਆ ਨ ਰਸਦ।

ਗੋਯਾ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਖਾਕ ਤੋਂ ਵਾਰੀ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਖਾਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ,
ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ।

੩੧.

ਮੁਸ਼ਤਿ ਖਾਕਿ ਦਰਗਾਹਿ ਉ ਕੀਮੀਆ ਗਰ ਮੀ ਕੁਨਦ
ਹਰ ਗਦਾ ਰਾ ਬਾਦਿਸ਼ਾਹਿ ਹਫ਼ਤ-ਕਿਸ਼ਵਰ ਮੀ ਕੁਨਦ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਖਾਕ
ਰਸਾਇਣ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਮੰਗਤੇ ਨੂੰ ਸੱਤਾਂ
ਵਲਾਇਤਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਖਾਕਿ ਦਰਗਾਹਿ ਤੂ ਸਦ ਤਾਜ ਅਸਤ ਬਹਿਰਿ ਫ਼ਰਕਿ ਮਨ
ਆਸੀਅਮ ਗਰ ਦਿਲ ਹਵਾਏ ਤਾਜੇ ਅਫ਼ਸਰ ਮੀ ਕੁਨਦ।

ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਲਈ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਯੂੜ ਸੈਂਕੜੇ
ਤਾਜਾਂ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ
ਦਿਲ ਫਿਰ ਵੀ ਤਾਜ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰੇ।
ਕੀਮਿਆਗਰ ਗਰ ਜ਼ਿ ਮਿਸ ਸਾਜ਼ਦ ਤੀਲਾਇ ਦੂਰ ਨੀਸਤ
ਤਾਲਿਬਿ ਹੱਕ ਖਾਕ ਰਾ ਖੁਰਸ਼ੀਦਿ ਅਨਵਰ ਮੀ ਕੁਨਦ।

ਜੇਕਰ ਕੀਮਿਆਗਰ ਤਾਂਬੇ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ, ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ, ਰੱਬ ਦਾ ਤਾਲਬ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ
ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਸੂਰਜ ਬਣਾ ਲਵੇ।

ਸ਼ਿਬਰਿ ਗੋਯਾ ਹਰ ਕਸੇ ਕੁ ਬਿਸ਼ਨਵਦ ਅਜ਼ ਜਾਨੋ ਦਿਲ
ਕੈ ਦਿਲਸ਼ ਪਰਵਾਏ ਲਾਅਲਿ ਦੁਕਾਨਿ ਗੋਹਰ ਮੀ ਕੁਨਦ।

ਗੋਯਾ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਦਿਲ ਜਾਨ ਨਾਲ
ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਫੇਰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ
ਦੇ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਕਦ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ?

'ਚਲਦਾ.....!'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (18 ਮਈ ਦਿਨ, ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਏ - ਜੇਠਿ, 15 ਮਈ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਪਾਜ਼ੀਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

within India ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
7. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
8. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
11. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
14. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ
6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ)
10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੌਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

Destroyer of Evil Forces, The valiant Warrior the Benevolent Guru

(ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ)

Sant Waryam Singh Ji

When the True Emperor Guru Arjan Dev was bestowed the position of the Guru, Prithi Chand, who was his elder brother, was always making plans to have the Gurudom for himself by fair means or foul, but according to the Command of Guru Ramdas, Guru Arjan Dev alone was entitled to Gurudom. Prithi Chand took Guru Arjan's appointment very ill and he put many obstacles in the propagation of Guru's message. The one tenth part of the income (which every Sikh is expected to give for the spread of his religion & its activities) which normally came to the treasury of the Guru, after being collected by the *Massands* was now being realised by Prithi Chand through his own agents. His method was to stop the congregations from attending Guru Arjan's meetings, but later on sent them to partake of the *langar* of Guru Maharaj. When Bhai Gurdas arrived in Amritsar from Agra, he found that coarse food was being served at the *langar* and understood the matter from Mata Ganga Ji (Guru's wife). He alongwith some other Sikhs tried to bring Prithi Chand on the right path, by telling him that Gurudom was not the hereditary right of anyone. This blessing is bestowed by *Akal Purakh* Himself. But Prithi Chand did not accept any of such advice. Bhai Gurdas, taking eminent Sikh devotees with him intimated the true position to the Sikh

masses. The religious people crowded to get a glimpse (*darshan*) of the Fifth True Emperor.

Guru Maharaj's marriage was 14 years old, but so far there was no issue. Once Mata Karma, wife of Prithi Chand severely taunted Mata Ganga Ji, when after Mata Ganga Ji had washed her *Kesha's* (long hair) some drops of water got sprinkled on Mata Karma. She had said, you yourself are a barren woman and you want to uproot my family line too (by this sprinkling of water from your hair). Prithi Chand too consoled his wife by saying Guru Arjan would have no child. All the property belongs to us. We are going to inherit the whole thing. Guru Arjan's family has neither a son nor daughter; no kin, no army. Mata Ganga Ji intimated the whole incident to Guru Arjan Dev and begged for the boon of a son. Guru Ji pointed towards Baba Buddha Ji, who was a holy man of realization having acquired perfect knowledge. Guru Ji ordained that he had already said in *Sukhmani Sahib* :

He, who prays for four cardinal boons, should apply himself to the service of the holymen.

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੀ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ॥ ਪੰਨਾ - 266

So you should serve the Guru's Sikh and receive his blessings. You are sure to get the

gift of the son. Mata Ganga Ji, with the deepest faith carried the basket food on her head and went to Baba Buddha Ji walking all the distance on foot. Baba Ji was pleased and pronounced his blessings :

From your womb a great warrior will be born.

His valour and virtues nobody will equal.

ਤੁਮਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਗਟੇਗਾ ਜੋਧਾ,
ਜਾਕੋ ਬਲ ਗੁਨ ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਸੋਧਾ।

Baba Ji said, just as I have crushed the onion, similarly the son (to be born) would shatter the skulls of the *Mughals*. He will be a leader of both spiritual power and worldly power. He will conquer countless enemies on the battlefield. Guru Maharaj felt very happy, on hearing Baba Buddha Ji's predictions to Mata Ganga. Prithi Chand made many attacks on the family with the help of magic and witch craft but with no result. The birth of the, Guru Hargobind took place on 9th June, 1595, at a place called *Wadali*. Prithi Chand resorted to very contemptible steps. The mid wife wished to poison the baby by making him drink poisoned milk. The midwife applied poison to her nipples; but Mata Ji heard the sound of child's weeping and reached there in time to stop the poisoning of the child. The poison was very strong and the midwife died of that very poison. She confessed that she had been sent to poison the child Prithi Chand.

Also Prithi Chand hatched a conspiracy to take the help of the snake-charmer. The serpent was dropped on Guru Hargobind; but he held the neck of the serpent in his hand and crushed it to death. In the same way, Prithi Chand arranged to kill the child, by sending poisoned curds through a Brahman. This Brahman felt a fetal pain in

his stomach, of which he died. When that curd was given to a dog to eat, the dog died. It is recorded in history, that during his childhood, the child received the knowledge of the alphabet from Bhai Gurdas. In addition, he received training in the art of astrology, farming, the knowledge of political affairs, horsemanship, handling the spear and the gun. Military training was given to him by Jetha Ji.

When the Fifth Master was about to leave for Lahore to offer martyrdom, he exhorted Baba Buddha Ji to follow the traditional method of giving *Guru Gaddi*. He remarked that his end was near. According to Bhai Kesar Singh Chhibber :

Guru Arjan Dev made Bhai Gurdas sit besides himself and handed over to him the charge of (Guru) Hargobind Sahib.

He was convinced of his ultimate sacrifice.

He said, "I am moving to the court of Turks, Who will extend lame excuses. You will make Duaba region as your abode; I have to make a sacrifice, there is no doubt about it as this seems to be the Supreme Will."

He bowed before sangat and left.

He was now surrounded by degenerated cruel people.

After series of questions & answers, he was imprisoned and tortured.

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਬਾਹਿ ਪਕੜਾਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ
ਨੂੰ ਬੈਠ ਸਮਝਾਇਆ।

ਸਾਡਾ ਲਗੇਗਾ ਸੀਸ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਆਇਆ। ਅਸਾਂ
ਹੋਇਆ ਤੁਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਹੁਜਤ। ਤੁਸਾਂ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾ
ਟਿਕਾਣਾਂ।

ਸਰੀਰ ਹੈ ਛੁਟਣਾ, ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਰਜਾਇ ਖਾਵੰਦ
ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ।

ਸਾਹਿਬ ਮਥਾ ਟੇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਗਏ। ਦੁਸ਼ਟ-
ਚੌਕੜੀ ਵਿਚ ਆਵਤ ਭਏ।

ਜੁਆਬ ਸੁਆਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਭਰੇ ਕੈਦ ਦੁਖ

ਪਾਇਆ, ਸੁਖ ਖੋਇਆ। (ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ)

While departing for Lahore, he guessed the seriousness of the occasion, and advised the child Guru Hargobind thus : Dear son, hard times are coming. The forces of evil are bent on uprooting the fundamental human rights. The house of Guru Nanak teaches the world : Live with truth, deal with love with all, and to protect human dignity as well as freedom. From True Emperor Guru Nanak, right upto our time, we have been leading a life of full peace and equanimity. We removed from the heart of man the fear of death and united him with *Akal Purakh*. We have made man cross death. Understanding the purpose of life has been started among the Sikhs of the Guru; they neither cause fear to anybody nor do they feel the fear from anyone. Dear son, one can feel peace and happiness in one's life, only if he neither causes fear to anyone nor suffers illegitimate fear of anyone. The highest purpose of life is that you live a life of happiness and playfulness, and enable the world to live a life of joys. The duty of a ruler is to protect one's fundamental rights, by meeting out justice to all. These *Moghal* rulers have forgotten this golden rule. They have bade farewell to justice and are inflicting various kinds of atrocities on people. To meekly suffer them is cowardice. We have taught the Sikhs of the Guru the knowledge to lead a life of purity. They have realised their Self. That (soul) can be cut neither by the sword, nor drowned in water, nor can it be burnt by fire, nor can it be killed by any other way. Guru's Sikhs leading the life according to Divine law are desirous of bringing happiness to people. Now these rulers have assumed the role of the butchers. By axing their basic rights, they have made the people very weak. Till now, these basic rights have

been protected by love, affection and auspicious exhortations. But today's ruler is blind and deaf. He is not ready to hear this counsel of law.

So there are only two alternatives before man; one that he allows himself to be butchered like sheep and goats; and second, to practise force as an organisation against these rabid rulers, to teach them right thinking. People with self respect should be brought into prominence; and they as an organisation should employ their power to end such injustices. Till now, we have been preaching the lesson of peace; now it has become necessary to teach the lesson of force also, along with it; so you have yourself to bear arms and also create the Sikhs as a valiant community. Its spiritual aspect would be of a saint, but its worldly aspect should be that of a great warrior. Before now, a large number of great personalities, after acquiring the life of sanyas have moulded themselves into active selfless workers (*Karam Yogis*). Shri Krishan Maharaj and Shri Ram Chander were totally unattached. They took arms to give punishment to the evil persons in order to remove the troubles of the world and end the evil practices. When we go to Lahore, we will sacrifice our head, because we are not going to submit to unprincipled things. As a result of this, we will have to offer martyrdom.

And so it happened. Guru Ji was made to sit on burning round iron plate; he was boiled in boiling waters. The Sixth Master, when ascending the seat of Gurudom, wore the two swords of one spiritualism and second of a warrior. He wore a plume over his head dress and started sitting on the throne (to give the demonstration of being a true king). Mr. Cunningom states that this

martyrdom of the Fifth master made a profound impression on the thinking of the Sikhs and instead of just advancing the devotional programme, they began embracing the way of martyrdom. In a short period, Guru Hargobind emerged as a military leader. While he was an eminent spiritual Guru, alongwith that, he also preached taking up arms and even offering martyrdom for achieving the success of the body (life). Mr. Scott writes that these worshippers of *Waheguru* were bestowed one common Gospel (*Guru Granth Sahib*), one central place of pilgrimage (Amritsar) and one set of rules of conduct (*maryada*) for all.

After the martyrdom of the Fifth True Master, Guru Arjan, the sentiment to give battle to the rulers also emerged in the hearts of the *Sikhs*. The *Sikhs* began to wear arms and determined to wipe out the evil forces. Whereas Guru Maharaj helped the *Sikhs* to enter exalted stages of martyrdom, alongwith that, he gave them the idea to conquer bodily weaknesses in order to employ the body for the welfare of the people, thereby making a success of this life. Bhai Gurdas ordains the changed situation thus, in his 39th var :

The first five Gurus held the hands of the people and the sixth Guru Hargobind is incomparable God-Guru.

He is the king of spirituality as well as temporality and is in fact irremovable emperor of all the kings.

Assimilating the unbearable knowledge of the earlier five cups (Gurus) in the inner core of his mind he remains merry and wise mediator for humanity.

In spite of the six philosophies and their sects in the strung of one philosophy.

He has churned the essence of the lives of celibate ascetics, the followers of truth, contented people, the siddhs and naths

(yogis) and the (so called) incarnations of God.

All the eleven Rudrs remain in the ocean but those (divers) who seek life in death get the invaluable jewels.

All the twelve zodiac signs of sun, sixteen phases of moon and numerous constellations have provided a beautiful swing for him.

This Guru is omniscient yet he possesses a childlike innocence.

ਦਸਤਗੀਰ ਹੁਇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਅਤੋਲਾ।

ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਅਤੋਲਾ।

ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਅਜਰੁ ਜਰਿ ਹੋਇ ਮਸਤਾਨ ਸੁਜਾਣ
ਵਿਚੋਲਾ।

ਤੁਰੀਆ ਚੜ੍ਹਿ ਜਿਣਿ ਪਰਮਤੱਤੁ ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ
ਕੋਲੋ ਕੋਲਾ।

ਛਿਅ ਦਰਸ਼ਨ ਛਿਅ ਪੀੜੀਆਂ ਇਕਸੁਦਰਸਨੁ
ਅੰਦਰਿ ਗੋਲਾ।

ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀਆਂ ਸਿਧ ਨਾਥ ਅਵਤਾਰ
ਵਿਰੋਲਾ।

ਗਿਆਰਹ ਰੁਦ੍ਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਮਰਿ ਜੀਵੇ ਤਿਸੁ ਰਤਨ
ਅਮੋਲਾ।

ਬਾਰਹ ਸੋਲਾ ਮੇਲ ਕਰਿ ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਚੜ੍ਹਾਉ
ਰਿੰਡੋਲਾ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਬਾਲਾ ਭੋਲਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 39/3

This changed programme brought about a revolution. He created courage in the heart of each Sikh to live a life of self-respect. Now the congregations started offering weapons of war, military steeds, war materials in the service of the Guru. Congregations were held everyday, morning and evening. At dawn, there was inauguration of spiritualism in a full measure; and at the evening congregations, brave accounts of the warriors were sung. The herds of the cows were getting converted into lions. For the protection of the religious crops, a hedge was being created. Many devotees had doubts about this

changed programme. Bhai Gurdas records thus in the 24th Pauri of his 26th Var :

The earlier Gurus considered that to give instructions and to preach to the people, one has to sit at one place known as dharamsala, but this Guru (Hargobind) does not stick to one place.

Earlier emperors would visit the house of the Guru, but this Guru has been interned by the king in a fort.

The sangat coming to have his glimpse cannot find him in the palace (because generally he is not available).

Neither he is scared of anybody nor does he scare any one yet he is always on the move. Earlier Gurus sitting on the seat instructed people to be content but this Guru rears dogs and goes out for hunting.

The Gurus used to listen to Gurbani but this Guru neither recites nor (regularly) listens to hymn-singing.

He does not keep his follower servants with him and rather maintains nearness with the wicked and the envious ones (Guru had kept Painde Khan nearby).

But the truth is never concealed and that is why on the lotus feet of the Guru, the mind of Sikhs hover like a greedy black-bee.

Guru Hargobind has borne the unbearable and he has not made himself manifest.

ਧਰਮਸਾਲ ਕਰ ਬਹੀਦਾ ਇੱਕਤ ਥਾਂ ਨ ਟਿਕੈ ਟਿਕਾਯਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਘਰ ਆਂਵਦੇ ਗੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹਾਯਾ।

ਉੱਮਤ ਮਹਿਲ ਨ ਪਾਵਦੀ ਨਠਾ ਫਿਰੈ ਨ ਡਰੈ ਡਰਾਯਾ।

ਮੰਜੀ ਬਹਿ ਸੰਤੋਖਦਾ ਕੁੱਤੇ ਰੱਖ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਿਲਾਯਾ। ਬਾਣੀ ਕਰ ਸੁਣ ਗਾਂਵਦਾ ਕਥੈ ਨ ਸੁਣੈ ਨ ਗਾਂਵ ਸੁਣਾਯਾ।

ਸੇਵਕ ਪਾਸ ਨ ਰੱਖੀਅਨਿ ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟ ਆਗੂ ਮੁਹਿ ਲਾਯਾ।

ਸੱਚ ਨ ਲੁਕੈ ਲੁਕਾਇਆ ਚਰਣ ਕਵਲ ਸਿੱਖ ਭਵਰ ਲੁਭਾਯਾ।

ਅਜਰ ਜਰੈ ਨ ਆਪ ਜਣਾਯਾ।।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 26/24

Around the agricultural field the bushes are kept as fence and around the garden acacia trees (for its safety) are planted.

The sandalwood tree is entwined by snakes and for the safety of treasure the lock is used and the dog also remains awake.

Thorns are known to live near flowers and during the holi revelry among the turbulent crowd one or two wise men also remain present.

As the jewel remains in the head of black cobra the philosopher's stone remains surrounded by stones.

In the garland of jewels on both the side of a jewel glass is kept to protect it and the elephant remains tied with the thread of love.

Lord Krishna for his love for the devotees goes to Vidur's home when hungry and the latter offers him beans of sag, a green leafy vegetable.

The Sikh of the Guru becoming black bee of the lotus feet of the Guru, ought to attain good fortune in the holy congregation.

He should further know that cup of the love of the Lord is got after very hard labour.

ਖੇਤੀ ਵਾੜ ਸੁ ਢਿੰਗੜੀ ਕਿੱਕਰ ਆਸ ਪਾਸ ਜਿਉਂ ਬਾਗੈ।।

ਸੱਪ ਲਪੇਟੇ ਚੰਨਣੈ ਬੁਹੇ ਜੰਦਾ ਕੁਤਾ ਜਾਗੈ।।

ਕਵਲੈ ਕੰਡੇ ਜਾਣੀਅਣਿ ਸਿਆਣਾ ਇਕ ਕੋਈ ਵਿਚ ਫਾਗੈ।।

ਜਿਉਂ ਪਾਰਸ ਵਿਚ ਪੱਥਰਾਂ ਮਣਿ ਮਸਤਕਿ ਜਿਉਂ ਕਾਲੈ ਨਾਗੈ।।

ਰਤਨ ਸੋਹੈ ਗਲ ਪੋਤ ਵਿਚ ਮੇਗਲ ਬੱਧਾ ਕੱਚੈ ਧਾਗੈ।।

ਭਾਵ ਭਗਤਿ ਭੁਖ ਜਾਇ ਘਰ ਬਿਦਰ ਖਵਾਲੈ ਪਿੱਠੀ ਸਾਗੈ।।

ਚਰਣ ਕਵਲ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਭਉਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਸਹਲੰਗ ਸਭਾਗੈ।।

ਪਿਰਮ ਪਿਆਲੈ ਦੁੱਤਰੁ ਝਾਗੈ।।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 26/25

Life of Guru Angad, The Second Guru

Max Arthur Macauliffe

In *Matte di Sarai*, a village about six miles from Muktsar in the Firozpur district of the Panjab, once lived a trader called Pheru. He subsequently moved to the village of Harike, where he found a better opening for commerce. His wife's maiden name was Ramo, but after her marriage she was called Daya Kaur. She is described as a lady of gentle disposition, charitable, and religious. Four hours before day on the 11th of *Baisakh* in the *Sambat* year 1561 (A. D. 1504) a son was born to them. He received the name Lahina. In due time he wedded a lady called Khivi, a native of *Matte di Sarai* and lived there. Lahina's wife there gave birth to a daughter called Amro and to two sons who were named Dasu and Datu.

When *Matte di Sarai* was sacked by the *Mughals* and *Baloches*, Pehru and Lahina's families went to live in Khadur, now a famous Sikh town in the Tarn Taran sub-collectorate of the Amritsar district. While dwelling there Lahina organized a yearly pilgrimage of devout Hindus to *Jawalamukhi*, a place sacred to Durga in the lower Himalayas, where fire issues from the mountains.

There lived in Khadur a Sikh called Jodha whose practice it was to rise every morning three hours before day and repeat the *Japji* and the *Asa ki War*. One pleasant night when gentle zephyrs cooled the heated air, Lahina heard a voice which awakened his emotions as it sang the following -

Ever remember that Lord by worshipping whom thou shalt find happiness.

Why hast thou done such evil deeds as thou shalt suffer for?

Do absolutely nothing evil; look well before thee.

So throw the dice that thou mayest not lose with the Lord,

Nay, that thou mayest gain some profit.

As Lahina attentively listened, his mind obtained peace. After daybreak he asked Jodha who had composed that stimulating hymn. Jodha duly informed him that it was his Guru, Baba Nanak, then dwelling in Kartarpur on the bank of the Ravi. Devotion was kindled in Lahina's heart by all that he had heard from Jodha; and he longed to behold the Guru, it is said, as the *chakor* desires to see the moon.

Lahina was conducting his family and his company of pilgrims to *Jawalamukhi*, but he induced them to break their journey at Kartarpur, telling them that they could perform two religious acts on the one pilgrimage. They could visit Guru Nanak, whom many persons believed to be beloved of God, and whose holy company was desirable and ought to be sought by all men. They might afterwards behold the flame goddess of *Jawalamukhi*. Lahina's advice was adopted and he was enabled to offer his obeisance to the Guru. The Guru, on observing his kind heart and amiable disposition, inquired who he was and

whither he was going. Lahina told him his name and errand, on hearing which, the Guru spoke to him of the True Creator. His discourse made such an impression on Lahina that he threw away the bells with which he had provided himself to dance before the goddess at Jawalamukhi. He congratulated himself on his good fortune in meeting the Guru, and said he no longer felt an inclination to worship in a heathen temple.

His companions, who had grown weary of waiting for him, at last pressed him to continue his journey to Jawalamukhi. They said that, though he was the leader of their party, yet he forsook them on the road and in a strange country. They further represented that it was written in the holy books of their faith, that he who threw any obstacle in the way of those who were doing penance, giving alms, fasting, going on pilgrimage, or getting married; who through laziness or fear of growing weary failed to worship Durga, the giver of wealth and holiness; or who having made a vow relinquished all efforts to accomplish it, was a great sinner, and his wealth and sons should all perish. Lahina coolly replied that he was prepared to suffer every calamity that might occur to him, but he would not forsake his true Guru. He had obtained such peace of mind while listening to his discourses, that he said he had already derived all the advantage he could have hoped for from the worship of the goddess. He then decided to discontinue his pilgrimage and abide with the Guru.

The Guru, on seeing his daily increasing devotion, said to him one day, 'I must give thee something; but first go home and settle thine affairs, and when thou returnest I will initiate thee as a Sikh.' Upon this Lahina

returned to Khadur, and told his wife what had happened and the spiritual change which had been wrought in him by meeting Guru Nanak, whom he described as the bestower of happiness both in this world and the next. He said he had determined to place himself for the future at the Guru's feet. After a stay of some days at his home, during which he procured a new suit of clothes for himself and a bag of salt for the Guru's free kitchen, he set out, accompanied by his nephew, for Kartarpur. On arriving at the Guru's house he was respectfully received by Sulakhani, the Guru's wife, who told him that the Guru was in his fields, and would be home by evening. If, however, Lahina desired to see him at once, he might go to meet him. Accordingly Lahina, making over the bag of salt to *mata Sulakhani*, went straightway to the Guru.

The Guru had collected three bundles of grass for his cows and buffaloes, and he desired to have the bundles taken home; but, as the grass was wet and full of mud, his ordinary Sikhs slunk away from the task. He then asked his sons Sri Chand and Lakhmi Das to carry the bundles. They too evaded the duty, saying that there was a labourer coming who would take them. Lahina, who had just arrived, made his obeisance and said, 'Consider me as a labourer, and give me this work to do.' The Guru repeated his wish to have the bundles taken to his house. Lahina asked for assistance to lift the bundles on his head, and he would then carry them. The Guru said he might take as many as his strength permitted. Lahina, gathering strength from his enthusiasm, took up the three bundles, and walked with them in company with Guru Nanak to his house. On the way the dripping of the moist mud from the grass soiled his new clothes.

When they arrived, the Guru's wife, seeing Lahina's state, asked the Guru if it were a proper thing for him to impose such menial labour on a guest and soil his new clothes. The Guru, she said, was depriving the Sikhs of their faith through his great want of consideration. The Guru replied that God had put the bundles on the head of the man who was fit to carry them. His wife, not understanding the Guru's hidden meaning, rejoined, 'See, his clothes from his head to his feet are fouled with the mud which has been dripping from the grass.' The Guru replied, 'This is not mud; it is the saffron of God's court, which marketh the elect. Even one of these bundles was difficult to lift. He hath acquired divine strength, and lifted all three.' On looking again the Guru's wife observed that the mud on Lahina's clothes had really changed to saffron. The three bundles are held by the Sikhs to symbolize spiritual affairs, temporal affairs, and the Guruship.

It was Guru Nanak's practice to rise three hours before day and go to bathe in the Ravi. After his bath, he used to recite the Japji, meditate on God, and sing His praises till day dawned. He was always attended by Lahina, who took charge of his clothes, and performed for him any other offices he required. Three other Sikhs - Bhai Bhagirath, Bhai Budha, and Bhai Sudhara - on seeing Lahina's constancy and devotion to the Guru, thought that they too would perform meritorious service for him, so they proceeded in the early morning to the bank of the river to wait on him. It was the winter season, black clouds gathered, cold winds blew in guests, and hail began to fall. The three men became quite benumbed, and were with difficulty able to make their way home shaking and shivering. It was only by

warming themselves at the fire that they recovered the use of their limbs. Lahina endured the cold as if it had been the mildest weather. When the Guru at sunrise came out of the water, he congratulated Lahina on his endurance, and said he had attained salvation, which was the main object of human birth.

Once Lahina thought to himself, 'The Guru endureth great cold in performing his penance. It is not right that his servant should live in comfort.' Accordingly before day next morning he too entered the water, and only came out at sunrise, by which time his body was nearly frozen. He fell down at the Guru's feet, and the Guru's touch had the effect of restoring the natural heat of his body. All the Sikhs were astonished on seeing the Guru's kindness to the man who had voluntarily become his servant, and endured well nigh unendurable hardships for him.

The Guru now began to enter on a systematic trial of the devotion of his Sikhs. One winter's night, as heavy rain was falling, a part of the wall of his house fell. The Guru said it must be repaired at once. His sons said it was now midnight and very cold, but they would send for masons and labourers in the morning, who would do the necessary repairs. The Guru replied that there was no need of masons and labourers. The Guru's work must be performed by his Sikhs. Everybody was silent except Lahina, who at once stood up and began to repair the wall. The Guru's sons and other Sikhs went off to sleep. When Lahina had to some extent restored the wall, the Guru said, 'That is crooked, throw it down, and build it up again.' Lahina did so, but the Guru again professed not to be satisfied. The foundation must be moved back, which meant that the

wall must be thrown down again, and built up for the third time. Lahina obeyed his master's order, but the master again expressed his dissatisfaction, and asked to have the wall again destroyed and again rebuilt. Upon this the Guru's sons told Lahina that he was a fool to obey unreasonable orders. Lahina, putting himself into a respectful posture, replied that a servant should make his hands useful by doing his master's work. The Guru then said to his family : 'You know not this man's worth. He used every year to visit the shrine of Durga. Now, having met the Guru, he hath remained to serve the true God.'

The Guru and his disciple grew daily more pleased with each other. In proportion as the Guru instructed him, divine knowledge entered his heart. The Guru's sons grew jealous of the devoted servant and disciple, and took no pains to conceal their dislike. Probably in order to still the enmity which daily increased, the Guru suggested that Lahina should return to Khadur, tarry there for some time, and cause God's name to be repeated. I myself lived there once in the house of Satbharai. My bed is still there. Thou shalt behold me in Khadur as if thou wert near me.'

Lahina, who was the essence of obedience, at once proceeded to Khadur. On his arrival it became known that he had spent three years with Guru Nanak, and had made great progress in virtue and spirituality. Accordingly, everybody went to pay him homage. Among others Takht Mal, the head man of the city, went to touch his feet. Lahina said to him, 'This must not be, since thou art in every way of higher rank than myself;' but Takht Mal knew of the power Lahina possessed to render him spiritually perfect, and would not abate a jot

in his devotion to him. He pressed Lahina to give him religious instruction by which he might be saved. Lahina accordingly repeated to him the following hymn of Guru Nanak -

God will regenerate those in whose hearts there is love;

He will make them happy with gifts, and cause them to forget their sorrows.

There is no doubt that He will assuredly save them.

The Guru cometh to meet those for whom such destiny hath been recorded,

And will give them for their instruction God's ambrosial Name.

They will walk as it pleaseth the true Guru, and never wander a-beginning.

Why should he, for whom God's court is at hand, bow to any one else?

The porter at God's gate will ask him no questions whatever.

Man shall be saved by the words of those on whom God looketh with favour.

There is no one to advise Him who sendeth and recalleth man.

God knoweth how to do all things; He destroyeth, constructeth, and createth.

Nanak, the Name is the reward of him to whom the Gracious One showeth favour.

On hearing this the doors of Takht Mal's understanding opened and divine knowledge shone on him. All the Sikhs, believing Lahina to be even as Guru Nanak, went to do him homage. *Langar* was daily made and distributed to visitors, and the devotion of the people daily increased.

The Guru, knowing Lahina's devotion, went to visit him in Khadur. Lahina and his wife fell at the Guru's feet, and placed everything they had at his disposal. The Guru taught Lahina contempt for the world, discrimination, and divine knowledge.

Having thus made him spiritually wise with excellent instruction, the Guru returned to Kartarpur, leaving Lahina in Khadur. While reciting the prayers taught him by the Guru, the time passed speedily for Lahina. Hopes, desires, and worldly love all vanished, while his spiritual love and devotion were all centred on God. As gold is tried by the touchstone, so did Guru Nanak try Lahina, and found him pure and altogether fit for the exalted office of Guru.

Henceforth Lahina never went into the town. He remained absorbed in spiritual thought and love of the Word. The only time he left his house was when he went to the border of a tank outside Khadur, where he used to lie down in incessant and unwavering meditation on God.

Guru Nanak, knowing Lahina's devotion, was not very long in paying him another visit, and thus addressed him : 'Thou hast performed excessive devotions. I cannot endure that thou shouldst suffer any longer. Between thee and me there is now no difference. None of my Sikhs hath such faith and confidence in me as thou, and therefore I love thee most of all. Thou art verily Angad a part of my body. I congratulate thee.' Saying this the Guru embraced him, and took him to Kartarpur.

While at Kartarpur Guru Nanak found time to attend to agriculture. He sowed several fields of corn which gave him an unfailing supply for his kitchen, from which he fed all comers, Musalmans as well as Hindus. Once, when there was an unusual crowd of visitors, continuous rain fell for three days, and it became impossible to light a fire or cook, so that there was nothing to eat for his guests. The Guru went out into the fields, taking with him his sons Sri

Chand and Lakhmi Das. He explained to them his difficulty, and how improper it would be that his guests should want for anything as long as they sought shelter with him. His sons replied, 'How can we satisfy such a crowd in this heavy rain? Whence can we obtain sufficient bread?' The Guru said, 'Climb this *kikar* tree, shake it, and it shall rain fruit and sweets to satisfy our visitors.' Sri Chand replied, 'Nothing can fall from *kikar* but thorns or bitter fruit.' The Guru then addressed his other son : 'Climb this tree and shake it.' Lakhmi Das replied, 'Hath such a thing ever been done before? Have sweets and pastry ever fallen from trees?' The Guru then told Angad to do what his sons had refused. Angad with great alacrity climbed the tree, shook it, when down fell heaps of every conceivable form of Indian sweetmeats. When the Guru's guests had partaken thereof and satisfied their hunger, they began to sing praises of the Guru and his faithful disciple.' Angad promptly explained that such power was not in himself. It was divine knowledge not sweetmeats which dropped from the tree. It was all the miraculous effect of the Guru's words. The Guru on hearing this said, 'My words are profitable, but only they who obey them shall obtain the fruit thereof.' It was then for the first time the Guru's sons and many of his Sikhs realized the value of obedience.

The Guru had by now well tested Lahina's devotion, but at the same time deemed it proper to make further trial, principally with the object of humbling the pride of his sons, and convincing them and his disciples that Lahina alone was worthy to succeed him. On one occasion near midnight, when the sacred songs had ceased, and all except the Guru had retired, he

called his sons, told them that his clothes were soiled, and asked them to take them at once and wash them. They replied that all the wells had stopped, that it was dark, and that, even if by any means they succeeded in washing the clothes, they could not dry them at that hour. When it was day they would procure a washerman who would perform the required service. The Guru said it would be well if they went themselves at once and washed them. They replied, that, if he could not wait till morning, he had better put on other clothes. Upon this the Guru addressed himself to Angad. Angad at once took up the clothes, whereupon day dawned, and he found the wells on the outskirts of the city in motion. He rapidly washed and dried his master's clothes. On returning with them in an incredibly short space of time, everybody was astonished, and the Guru again expressed himself, delighted with his service.

One day, as the Guru was washing his hair, the cup he used slipped from his hand and fell into a deep sink. The Guru told his sons to bring it to him quickly. They replied that the sink was very deep and full of dirty water, but that they would get somebody to dive for it. Upon this the Guru told Angad to restore him his cup. As soon as Angad put in his hand, it is said, the cup rose to the surface of the water, and he had no difficulty in taking it out and presenting it to his master. The Guru then said to his wife, 'Sri Chand and Lakhmi Das are thy sons; Lahina, who obeys me, is my son.' The Guru's wife duly admonished her sons, giving them hope at the same time that, if they obeyed their father's orders, one of them might be found fit to succeed him. The mother's words were addressed to deaf ears for the sons in no wise showed filial

affection or obedience. The last trial of Guru Angad was on the subject of eating the corpse mentioned in the Life of Guru Nanak.

One day, as the Sikhs were assembled, the Guru seated Angad on his throne, put five pieces and a coco-nut in front of him, and said to Bhai Budha, 'This is my successor; put a *tilak* on his forehead in token of his appointment to the Guruship.' Bhai Budha did so. The Guru then ordered his people to obey and serve Angad, who was in his image. Whoever did so should obtain the reward thereof. Guru Nanak's sons were highly displeased at being superseded. He told them that Angad alone had proved himself most worthy of the Guruship. It was a position which depended on self-sacrifice, Angad had exhibited that virtue in the highest degree, and consequently had the best claim to the position to which he had been elevated. Guru Nanak directed Angad after his appointment to the Guruship to return to Khadur. He obeyed, though he wished to remain in attendance on his master even to his latest breath. Bhai Gurdas thus describes the succession of Guru Angad -

Angad got the same tilak, the same umbrella over his head, and was seated on the same true throne as Guru Nanak.

The seal in Guru Nanak's hand entered Guru Angad's, and proclaimed his sovereignty.

He left Kartarpur, and went and lit the Guru's lamp in Khadur.

What was sown in the beginning hath germinated in this world; to offer another opinion were false cleverness.

Lahina obtained the gift from Nanak, and it must descend to the house of Amar Das.

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue April, 2019)

At that time only one thing, love of God is left there, the Nam on which they are meditating and which is the subject of their devotional chorus. They have left behind all the loves of the world and are concerned only with this love of God. When this love increases so much as to become overpowering, that the throat is choked and the voice is lost. At that time, shut your mouth. The devotional singing will go on in your mind. Walking and moving, that singing would continue in your mind. That is the time, when the real jap is going to begin. When that jap is to begin, at first people will mutter the Nam with the mouth. After that, you close the lips and the jap will go on with your tongue. When the tongue performing the jap is immersed in love (of God), then the tongue too would stop to move. That Nam does not come out of even the throat. It continues only in the mind. It automatically produces in the mind a sort of a current of electricity. This electric current is not visible; but you can feel it if you touch it with hand. It gives you a shock. Similarly this current of the Nam seems to rise in the mind. In that jap, the current of the Nam rises by itself; just as the electric current goes on automatically; no one holds the wire in his hand to operate it. It goes on automatically. When in your mind the current of the Nam starts rising automatically, that stage is called *Ajapa-jap* (jap without anyone consciously performing).

That *ajapa-jap* you would feel as you get up in the morning. It had been going on all along, while you were sleeping.

During that continuity of the jap, you had a little sleep, even deep sleep and some dreams (your mind was dreaming of the Nam). That jap of yours continues in your mind. Whatever persons visit you while you are asleep, would seem to hear the tune of Nam from your mouth. As Kabir Sahib has said -

*Kabir, from whose mouth, even in dream, issues the Lord's Name, as he mutters;
Let the skin of my body be the shoes for his feet.*

ਕਬੀਰ ਸੁਪਨੇ ਹੁ ਬਰੜਾਇ ਕੇ ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਨਿਕਸੈ
ਰਾਮੁ ॥

ਤਾ ਕੇ ਪਗ ਕੀ ਪਾਨਹੀ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕੋ ਚਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1367

Kabir Sahib has said that he is ready to give his skin for making the leather for the shoes of such a man, or of a matron, who has arrived at such an exalted state, that while he is asleep, other persons hear the name of Ram coming out of his mouth. What a statement he has made since after achieving that state, one does not feel any attachment to his body; then you feel that in the world there are no such things as the birth and the death. You realize how far Akal Purakh (God) exists and lives. That we do not know. Invoking Him loudly, we think our voice will reach there. I say unto you, that Akal Purakh is present within you. You can't find Akal

Purakh anywhere else. He is to be found inside of you. I tell you another thing when the *ajapa jap* (jap without spoken words) gets started, then one reaches the following stage -

The Formless Lord is Himself related and absolute, He Himself is in primordial trance. Nanak, through His own creation, He, again, meditates on Himself.

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ॥
ਅੰਗ - 290

Then it is Akal Purakh Himself, Who present inside you, is doing the jap of His own Name. How is it so? Because your identity no longer remains (I-ness is gone). Then how will I do jap of whose Nam? When I-ness is gone, then only (God's) Name remains. Then how can I say that it is I who does the jap of Nam or I hear the Nam or I remember the Nam. Not I, but only the Nam remains. That Nam is the form of God. Then that God looks at his own self with full clarity. God sitting inside you says, this seeker was first a fool. He thought that it was he, who was doing (the jap). I sitting inside, am the doer of all actions.

When this stage is reached (when one becomes indistinguishable from God), it will appear to you that in the world, there is no such thing as the birth. Also childhood, youth and old age these are false concepts. That figure has been created; the mind says, it is its childhood. But there is no childhood of a person, because there is no childhood of Akal Purakh (Timeless Being). Nor has He (God) got any old age, nor any such thing as illness. When there is no birth when one is birthless, then who is to go to death. Uselessly we move through the world

trembling with the fear of death. There is no such thing, as the death in the world. A figure (body) was created, it is gone. I am Akal Purakh; never was I born, nor was I ever blackened with evil, nor did any sin cling to me, nor did any impurity touch it. He Who is God never dies. This which is his fire, the bomb of illusion, know it to be a spark of God. At that time, the spark says to itself, I am only a spark, not the big flame (that is God). Its capacity to become a fire finishes. When that spark realizes its true form, that my name is not spark, but the Fire (God Himself), then with that fire you can reduce to the ashes the sins of the jungle of the whole world in a moment. And whatever attachments, jealousies, worries and anxieties existed in you are all reduced to ashes. This takes no time, no period. This Timeless One is Akal Purakh (God Almighty) in that there never is any Time or death.

True He is even now and True He, verily, shall be, O Nanak!

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਅੰਗ - 1

Nor is it a fact that there was a time when there was no Truth in that and Truth entered later. We have the same Truth inside us, as was there ever before. This entire Truth, which God's ocean confined in your mind keeps surging; that current will wash you away. When you learn to take a plunge (in that ocean), you will feel that no more time is needed to reach that (final) stage. That does not entail any time. Time is not required to reach the Timeless One. Time has to be left behind. For this reason, those who sit in transcendental meditation lose all sense of time, they do not feel the passing of time. It never occurs to such ones that once I was miserable and now I am

happy, that once I feared death, I no longer fear it. Such memories do not stay with them, for the surface of the mind that kept these memories has been left far behind. Even that state of mind that has dreams has also been left behind. Also left behind is that stage of mind that experiences things or which enjoys sleep at night, that has also become a thing of the past.

Hence he who is a realized soul or supreme saint does never wake up nor does he go to sleep, nor dream - he is all consciousness at all times. To give rest to the body, he makes a show of sleep, but he does not really sleep. As against the state where the mind sleeps there is another state, longer than that, deeper than that and a place of greater depth; just as if you stand on the bank of the ocean you see different waves and various tempests. If you plunge into it, if you go deeper and deeper into it, you would notice, there is no tempest there or waves - these are left on the surface. Here no wave rises, it is all peaceful at once it turns into the sea of silence. The depth of that sea of peace is tremendous - much more than on the surface. At that depth, the state of the mind where one wakes, or dreams or gets sleep is left far behind. Also left far behind is the state where one is troubled by the fear of death, where one is distressed by worldly attachments and jealousies. He no longer has any connection with all I appeal to you only to learn the practice of taking the Nam deeper and deeper.

Excuse me I am not conversant with Punjabi language. I was not born in Punjab. One can learn the language casually by hearing. There is one method; it is called yog-mudra (learning through yoga). Going into that yog mudra, one can learn any language

that he wants. I have learnt (Punjabi) through that course. I was in Holland doing my D. Lit; people asked me how I would manage (in that Dutch language) which I did not know. But I started talking in the Dutch language (of Holland) all in seven days and writing in that language. That is the secret of us, the Yogis, there may be some error in my (Dutch) language; for that I beg your pardon with the folded hands. There is a thing that is higher than the language; at that state, all languages are left behind; no language can reach up to that, nor any word. I want you to learn to enter that great depth of the mind, which is much longer (greater) than the surface of the stage, where different thought currents arise. I tell you one method of reaching that stage yes there is the only way. When you are sitting, keep your spinal chord (back bone) upright, yes perfectly upright, sit perfectly straight, not hunch-backed like a bow (with a stoop) with me. Go home and get a cushion. Place it under you. You are not to sit on the cushion only raise your back portion. That back portion, that (spine) of yours will stay straight. Then place your hand in such a position sitting crossed legged on your knees, where your thumb may just touch the root of the little finger; in any posture you find comfortable you and back should be perfectly upright. After it becomes quite straight, then relax each limb. Only relaxation is not to apply to the spine; that must remain upright. I see that when sitting for prayer, all whether they are Hindus or the Sikhs, sit bending their back like a bow. That is not the correct posture of sitting in prayer. Don't sit in that posture for prayer. Keep your spine straight, so that the great energy, of which you have just heard the description, should rise, should go higher up. If it goes down or flows to lower level, then one gets frequent

bouts of sexual passion or desires for other things. By sitting up right that energy rises higher.

Pull your 'prana' (breath) and join it with 'Apan' to cleanse your body and mind. The same method is revealed, my fellow-devotees, by the discipline of yoga.

rechak or *poorak* (slowly drawing in your breath and holding it in Prayam as in breathing exercises). Let the breathing take their natural course. When exhaling, fix in your mind the same Nam; the same while inhaling. Sit in perfect peace and observe how the Nam, life force and breathing have merged into a single thing and are flowing like a spring of water. The breathing should never break, the Nam should never be left (continue non-stop). You may slowly open your eyes, but the consciousness of the Nam and the breath should remain constant.

Wherever you are standing, whatever work you are doing, worries may arise, you may feel anger, attachment or jealousy, you may feel sexual passion, or there may come anxieties and worries, whatever may happen, by this method, catch your breath and by its route, enter in the life force and the mind, make your breath and Nam merge and become one. Thus always remember the Nam, with each breath, you may be standing at any place, or you may be sitting anywhere, you may be travelling in buses or by the cars or going in trains you can feel the Nam with each breath. You will feel it again and again; with repeated practice. You would find that you would not feel the march of time; how the time has passed.

I don't know how the time has passed. One hour of the journey of life would seem to take only five minutes.

I tell you a fact of (my) experience. If

you are undertaking a journey of ten hours if you go on practising the programme of remembering the Nam, you would feel that 10 hours travel has taken only two hours. Time would fly. Performing such (mental) exercise, you would feel that time has been left behind. In such a state, it is Akal Purakh (God in you) who is himself doing the jap of his own Name. This God within you is drawing in the breath and drawing out the breath, again and again and yet again. He alone is doing it (not you). Don't get the (wrong) impression that you are the doer.

I have had my say. Once again, I salute with my bended head, the whole congregation; I also salute the great saints whose presence has created such a divine atmosphere here, as they have the capacity to bring back the Golden Age, even today. To each and all of them, I once again do my obeisance with a bent head.

Sacred Sermons of Sant Ji (Part - I)

During the course of series of Dewans - holy gatherings, at Chandigarh in 1961, one day, at dawn a large number of devotees both Sikh and Hindu brethren of almost all persuasions turned up. On that occasion a question was put to the holy great man.

*"By what means and by what discipline of life,
Tell me, O Nobleman, Is He attained?
And by what methods is He to be contemplated."*

By touching the feet of the saints is attained the Wondrous Lord

To the feet of the holy therefore, attach thyself.

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿਐ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਸੁਰਜਨ ਕਿਤੁ ਜੁਗਤੀ ਧਿਆਈਐ।

ਅੰਗ - 822

The holy man pointed to the preceding lines of the great statement quoted above and asked the enquirer to ponder over the hint contained therein :

*"Beyond our reach, the eternal Creator
The purifier of sinners,
Contemplate Him even for an instant."*

ਅਗਮ ਰੂਪ ਅਭਿਨਾਸੀ ਕਰਤਾ

ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਇਕ ਨਿਮਖ ਜਪਾਈਐ॥

ਅਚਰਜੁ ਸੁਨਿਓ ਪਰਾਪਤਿ ਭੇਟੁਲੇ

ਸੰਤ ਚਰਨ ਚਰਨ ਮਨੁ ਲਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 822

By associating with the holy men who are in direct communion with the Divine, and by showing deep devotion to them, one can realise God. As Guru Maharaj avers in this connection :

*Those who utter Lord's Name with their
tongue*

*And hear with ears the ambrosial word
Nanak says he is sacrifice unto them*

Who are rapt in the Lord Transcendent."

ਰਸਨਾ ਉਚਰੰਤਿ ਨਾਮੰ ਸ੍ਰਵਣੰ

ਸੁਨੰਤਿ ਸਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਹ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੰ

ਜਿਨਾ ਧਿਆਨੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਣਹ॥ ਅੰਗ - 709

Ordinarily one can realise the God-head by recitation of Nam (ਨਾਮ), by being in the holy company of saints, and by deep devotion to God. Once, when through deep contemplation the interior visualisation of the Divine finds a lodgement in one's heart, then with the help of the enlightened saints the ultimate Consciousness of the Divine can be attained. The Gurmukhs, the Saints, and the spiritually endowed divines can easily discern and judge the spiritual worth of the seekers, who can be classified into three categories of high, middle and low according to their spiritual merit and standing. Then the means adopted to instruct them according to

their respective merit fructify faster and show results quickly. The number of levels among these three categories of seekers multiply manifold, when their individual propensities imbibed from the three Gunas of *Rajo*, *Tamo* and *Sato* are taken into consideration.

For the seekers of the highest order and merit the most suitable method recommended is the worship and the contemplation of God purely as a non dual transcendent reality without attributes. For the middle level seekers there are three modes of contemplation. First type is called *prateek* (ਪ੍ਰਤੀਕ) , the second is called *Sampat* (ਸੰਪਤ) and the third is called *Angraih* (ਅੰਗ੍ਰਹਿ) (these terms are explained later). These three kinds are summed up under the title *dhyān* (ਧਿਆਨ). For the lower (third category) seekers, remembering and repeating the Name of God, with the tongue; then doing *jap* in the heart, and finally *ajapa jap* (repeating God's Name in the mind only). These three kinds are summed up under the designation of *Jaap* (ਜਾਪ). In these is included nine-fold devotion (*bhagti*). Devotion is of two kinds : one is called devotion of the Beyond, that is the highest form of devotion. It is called devotion to One Supreme only. Devotion which is constant and is full of passion (love of God) is called devotion to The Beyond. To this only a person of True knowledge is entitled - none else. The second type is called devotion of Non-Beyond (ਅਪਰਾ ਭਗਤੀ). This is a non intensive devotion of Duality. All the four kinds of seekers, the *Artha Aarathi* (ਅਰਥ ਆਰਥੀ), The *Aarat* (ਆਰਤ), The *Atur* and *Giani* can use this mode of worship. Some great souls have mentioned four types of seeker devotees.

1. Kanishta (ਕਨਿਸ਼ਟ ਭਜਨੀਕ) are the lowest type : Those who cannot concentrate and control their wayward mind, during recital of scriptures and prayer. They read and recite the scriptures without concentration. They meditate in fits and starts and without bothering whether the mind is attentive or indulging in flights of imagination. These seekers in the company of other devotees do acquire the habit and inclination to pray, to observe the daily meditative routine, and how to read and recite the holy texts, but they remain completely oblivious of the fact that :

*"Praise the Lord O Saintly friends
With mind concentrated and fully
awakened."*

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ॥ ਅੰਗ - 295

Such devotee-worshippers try to shun evil acts and thoughts, they listen to the discourses of the great souls in the religious meetings - superficially they are also engaged in *sewa* (ਸੇਵਾ) (service of people), they also talk of great thoughts more or less. But they do not enquire from the great persons the methods to control the mind. Rather they persevere in their own way. These persons are somewhat better than those who do not worship at all. The persistence in their own wayward manner of worship does in the long run, bear fruit, if they are lucky enough to encounter some enlightened soul, from whom by learning the most appropriate mode of worship, they may acquire the propensity to pray and meditate with full concentration of mind. It is also possible that in the wholesome company of saints they may make an effort to control and stabilize their minds. It will not be wrong if they are called the students of first standard in a

Primary school of devotional worship. But they are certainly better than those who do not pray at all.

2. Middle level Devotees (ਮਧਮ ਭਜਨੀਕ) - The consciousness of these seekers has been somewhat awakened. When in prayer or reading the holy text they make an attempt to control their mind. When they are reading the Holy text, they pay attention to the spellings and thus try to stop the mind from wandering. They make an attempt to understand the meaning of the sacred text, and for that brief moment, they are able to stop the mind from its flights. Sometime, they get absorbed in the substance (meaning) of the holy text for a short while and even begin enjoying the Bani in a small measure. When doing the *jap of gur-mantra* (the secret word given to them by the Guru), they know that their mind is making the flights and they try various expedients to control it. Sometimes, their mind does become stable and for a little while, they are able to achieve concentration and feel its divine taste - and they make up their mind, that in future when they sit for prayer, they will not allow their mind to wander. But mind is elusive like mercury. You can't hold mercury under your finger. To control mercury, you need some chemical, similarly to control your mind you need some proper method. Such a devotee is classed as the middle type. These are much better than the aforesaid ones (lower level devotees). If they work hard, they can very soon make progress. These can be termed as devotees, who have studied upto the matriculation standard.

The Best devotees (ਉਤਮ ਭਜਨੀਕ) - The beloved devotees of this class are full of love for the Holy Gurus and for their beloved Saints. They regard their words as sublime and worth veneration. Their time of the prayer is

firmly fixed. They recite the Bani with rapt attention and in a perfect manner; and they sit for prayer at a proper place. At that time, they never allow any other thought to enter their mind. They get completely engrossed in the *shabad* (The holy word). By slow degrees they forget their surroundings and become a part of the *Shabad* itself. They spontaneously obtain the knowledge of the secret internal activities. With full faith, they cross the internal stages and get on the road to progress. By keeping company with the great souls, they soon arrive at their desired destination. In their mind, there is a strong urge to do good to others to perform desireless actions, to bring the people who have lost their way on the right path. They themselves do the *jap of the Nam* and also inspire others to do the same. They organise the meetings and devotional programmes by bringing Godly great persons there. If for any reason, their inner consciousness is disturbed, they inwardly begin to feel the change at once just like a drug addict, who feels disturbed when he can't get the intoxicant he needs. About this the Bani says:

I slept not with my spouse to-night and every part of my body is pining in pain. Go and ask thou the deserted one, as to how does she passes her night.

ਅਜੁ ਨ ਸੁਤੀ ਕੰਤ ਸਿਉ ਅੰਗੁ ਮੁੜੇ ਮੁੜਿ ਜਾਇ॥ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਡੋਹਾਗਣੀ ਤੁਮ ਕਿਉ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥
ਅੰਗ - 1379

Such devotees begin to experience the inner light, and inwardly and outwardly they feel it as the Light of God. But still, the complete destruction of ignorance has not taken place. They sometime feel five types of illusions : (i) the illusion of duality, (ii) doubt about one's duty (iii) illusion about one's companions (iv) illusion about change and (v) illusion about what is Reality. The

influence of these five illusions still remains in their mental make up; sometimes, the darkness of ignorance overpowers them, due to the natural force of habit; and often that darkness is relieved by the light of True knowledge. Such devotees need the guidance of God realised great souls at all times who have the capacity to destroy the five illusions.

Such devotee seekers have risen to the Master's (Post graduate) level of their spiritual quest and knowledge.

4. The highest level of seekers : - In their case all the five illusions have been destroyed, and after acquiring the ultimate knowledge of The Absolute, their minds more often abide in the fourth, fifth and sixth stage of Super-consciousness. Because of the total absence of the I'ness (ego) they become god like *Brahmagyanis* (gnostics), and are often honoured by such exalted appellations as *Guru Dashmesh Maharaj* gracefully confers :-

*He who knows the Spiritual Bliss
He is the pure godly Khalsa,
Between God, myself and him
Not a grain of difference is there, then.*

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੌ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪੁਭ ਮਹਿ, ਮੌ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ
ਭੇਵ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

Such seekers have made Spiritual progress to the highest doctoral (D. Lit.) level.

Mentioned above are the four characteristic levels of the devotee-seekers. Those who are at the bottom to start with, then improve to middle level and then rise to the best categories, they can also reach their spiritual destination, provided they put in hard effort.

Now I will explain this to you in greater

detail. Since it is difficult to remember all this, therefore, make a note of it in your note book. You may at your leisure discuss it among yourselves. By repeated studies, this knowledge becomes confirmed for those seekers who take part in holy meetings (*satsang*), recite the *Bani* (Holy texts) and who by studying the words and lives of greatmen, *Gursikhs* (ਗੁਰਸਿਖ), *Sadhus*, Spiritual adepts (ਸਾਧਕ) and *Arifs* (mystics - ਆਰਫ), and the spiritually enlightened souls were inspired by their deeds and achievements to seek the Divine. Therefore, it is essential that they should control their mind, free their mind from the meshes of the false worldly pleasures and should forsake desires of all sorts. According to the philosophy of *Gurmat*, when a soul is born in the world in the shape of man, then his livelihood, joys and sorrows, praise and censure, gain and loss, have all been written in the shape of destiny since the beginning of time according to the inexorable law of Karma. Even the familial relationships and ties of their present life are determined as written by the eternal law of *Samyoga* and *Viyoga*. (The process of union and separation).

Such cargo shall be with the mortal, as God's pen has recorded on his brow.

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥ ਅੰਗ - 74

About these writs of Destiny more clarifications are given us under -

The writ, scribed by the Creator, O my mate, can be erased not.

The Creator, who Himself has created the universe, mercifully places His foot (realization) in man's mind.

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥
ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ॥ ਅੰਗ - 937

Over the head of all the beings is the Lord's

writ; there is none over whom this writ is not.

He Himself is without a writ.

Creating the creation, the Lord beholds it and Himself, causes His writ to be executed.

ਸਰਬ ਜੀਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਧੁਰਾਹੁ
ਬਿਨੁ ਲੇਖੈ ਨਹੀ ਕੋਈ ਜੀਉ॥
ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ
ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਸੋਈ ਜੀਉ॥ ਅੰਗ - 598

It is very essential for all seekers that by having firm faith in these statements of the Gurus they should forsake the desires for wealth, women and children, and then should associate with the well known Saints, savants and mystics.

Out of the godly men whom you have adopted, keep the company of such as are full time practitioners of the transcendental meditation of the Infinite and who are seekers of the Word Divine. By keeping their company, the seeker can advance on the path of Name Divine. In order to make progress in one's practice of Nam, it is necessary under all conditions to practise such virtues as non-attachment to the world, right thinking, contentment, fortitude, forgiveness and belief in God and so on. One should totally leave all those actions in which these virtues do not figure.

Do thou not ever do such a deed, of which thou may have to repent in the end.

ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ
ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 18

Farid, the deeds, which are of no avail, abandon thou those deeds, lest thou be put to shame in the court of the Lord.

ਫਰੀਦਾ ਜਿੰਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ
ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ॥

ਮਤ ਸਰਮੰਦਾ ਥੀਵਹੀ
ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰਬਾਰਿ॥ ਅੰਗ - 1381

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roothani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

Guru Nanak Society of Greater Cincinnati Ohio

Indiana

Gurdwara Sikh Satsang of Indianapolis

Sikh Temple of North Texas

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ
ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ

ਗੁਰਮਤਿ
ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

17 ਜੂਨ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ।